

«Наш ринок потребує кваліфікованих арбітрів, які могли б розглядати спори з енергетики»

ПРО НОВІ ПЛАНИ, РОЗВИТОК ПРАКТИКИ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ ТА МІЖНАРОДНОГО АРБІТРАЖУ, ДЕФІЦИТ КВАЛІФІКОВАНИХ ЮРИСТІВ НА РИНКУ, ВАЖЛИВІСТЬ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ТА ПРОФЕСІЙНІ ТАБУ «ЮРИДИЧНІЙ ГАЗЕТИ» РОЗПОВІВ НОВИЙ ПАРТНЕР ASTERS **ЯРОСЛАВ ПЕТРОВ**.

Читайте на стор. 4

Запровадження професійного лікарського самоврядування

ЗОРЯНА ЧЕРНЕНКО, ЕКСПЕРТ ЦППР, ДОЦЕНТ НАУКМА, ДОКТОР ПРАВОВИХ НАУК:

«СТВОРЕННЯ ЛІКАРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ СВІДЧИТИМЕ ПРО ІНТЕГРАЦІЮ УКРАЇНИ В СИСТЕМУ СТАНДАРТІВ МЕДИЧНОЇ ПРОФЕСІЇ ДЕРЖАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

Читайте на стор. 20

Картель протипоказаний:
Антиконкурентні узгоджені дії.
Практика АМКУ

стор. 14

5th World Litigation
Forum 2018 –
український погляд

стор. 34

Tax-Time настав
TAX ACADEMY

стор. 36

З акцентом на фарму

Сьогодні на фармацевтичному ринку України та усього світу можна спостерігати кілька основних тенденцій: реформування надання послуг у сфері охорони здоров'я, державна підтримка у розробці нових лікарських засобів, використання нових правових інструментів, захист персональних даних пацієнтів.

Оскільки на фармацевтичному ринку України представлена велика кількість міжнародних компаній, прогнозування його розвитку в Україні напряму залежить від тенденцій, які виникли на світовій арені фармацевтичного

ринку. Тому ми розглянемо найбільш актуальні світові тренди, які можуть вплинути на планування бізнесу фармацевтичних компаній в Україні.

Найбільш яскравим глобальним трендом у фармацевтичному бізнесі є врахування потреб споживачів та їх розгляд як цінних партнерів. Світові фармацевтичні компанії поступово рухаються від підходу до збільшення продажів як єдиної цілі, починаючи враховувати процес лікування пацієнтів та його результати, розуміючи, що зворотній зв'язок з пацієнтами дає багато переваг.

При цьому акцентується увага на обробці великої кількості інформації щодо відповідності процесу лікування вимогам клінічних протоколів та його ефективності.

Наразі в Україні планується впровадження електронної медицини та створення єдиної (інтегрованої) інформаційно-аналітичної системи обліку стану здоров'я громадян України, що поступово дозволить перейти на ведення медичних карток та видачу рецептів в електронному вигляді.

Продовження на стор. 16

Международная Юридическая Служба

Interlegal

since 1995

Что такое морское право?

www.interlegal.com.ua

Istanbul • Odessa • Batumi

Немає нічого неможливого

Ефективний захист прав бізнесу

SUPREMA LEX

Ab omni iudicio provocari licet

Адреса: просп. Космонавта Комарова, 8, м. Київ, 03067, Україна

Тел.: +38 (044) 384-05-57

E-mail: office@supremalex.law

Web- сайт: www.supremalex.law

Справи медичні

Минулого тижня в Україні стартувала довгоочікувана медична реформа. Нагальність кардинального оновлення галузі охорони здоров'я в нашій країні перебуває чи не на одному рівні з судовою реформою. Перевантажити систему неодноразово намагався вже не один уряд. Як і всі ініціативи, запропоновані урядом зміни мають своїх прихильників та критиків. Одні говорять про те, що реформа у такому вигляді може зруйнувати систему охорони здоров'я України, інші стверджують, що безоплатної медицини в нашій країні вже давно не існує, тому руйнувати нічого. Однак учасники «дискусії» сходяться в одному – система однозначно потребує перевантаження, в результаті якого в центрі повинен опинитися пацієнт.

Електронна медицина (онлайн-запис, електронні медичні картки), реформування первинної ланки системи охорони здоров'я, автономізація закладів охорони здоров'я, створення Національної служби здоров'я як єдиного замовника юридичних послуг, запровадження принципу «гроші ходять за пацієнтом» – всі ці ідеї для реформи запозичені з кращих іноземних практик

та виглядають дуже прогресивними. Проте як вони запрацюють в українських реаліях? Ніхто, крім часу, не дасть нам точної відповіді.

Від державної політики у сфері охорони здоров'я на пряму залежить розвиток фармацевтичного ринку. Згідно з прогнозами експертів, глобальні тренди стимулюватимуть учасників фармринку до використання сучасних технологій та специфічних правових механізмів, а також до залучення відповідного фінансування для розробки оригінальних лікарських засобів. [Ю](#)

Анна РОДЮК,
редактор «Юридичної Газети»

Андрущук Геннадій	головний науковий співробітник, зав. лабораторії правового забезпечення розвитку науки і технологій НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, к.е.н., доцент, судовий експерт
Блажівська Наталія	к.ю.н., суддя, віце-президент Асоціації податкових радників, віце-президент Всеукраїнської асоціації адміністративних суддів, доцент кафедри адвокатської майстерності та міжнародної судової практики Академії адвокатури України
Вернигора Олександр	CEO Intecracy Deals
Гетманцев Данило	д.ю.н., професор кафедри фінансового права юридичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, почесний президент Jurimex
Гончарова Крістіна	к.е.н., керівник напрямку комплаєнс ПАТ «Укрпошта», викладач Навчально-методичного центру Державної служби фінансового моніторингу
Грузінова Лідія	доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу Академії адвокатури України
Гуцалова Кристина	Проектний офіс eHealth
Касьянов Ігор	студент I курсу магістратури Факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, юрист ЮФ ILF
Кикіш Софія	юрист ПГ «Побережнюк і партнери»
Козловський Андрій	заступник керівника Департаменту моніторингу дотримання законодавства про конфлікт інтересів та інших обмежень щодо запобігання корупції НАЗК
Колток Олексій	старший юрист Sayenko Kharenko
Кравцов Ігор	керівник практики вирішення спорів Evris
Макія Дмитро	юрист практики конкурентного та антимонопольного права, ADER HABER
Мельниченко Вікторія	PhD, керівник практики комплаєнсу Integrites
Нагорний Олександр	радник Sayenko Kharenko
Оксанич Роман	керівник практики банківського та фінансового права, радник адвокатського об'єднання Suprema Lex
Паперник Сергій	керівник банківської та фінансової практики Evris
Петров Ярославом	партнер Asters
Полянничко Антон	к.ю.н., голова Наукової ради Асоціації податкових радників
Попов Сергій	партнер KPMG Law Ukraine
Руденко Олександр	старший юрист KPMG Law Ukraine
Савчук Дмитро	юрист ЮФ «ТОТУМ»
Санжаровська Лідія	старший юрист ЮК «Правовий Альянс»
Сокур Євгеній	юрист-аналітик TaxLink
Столярчук Євгеній	старший юрист Gryphon Group
Форсюк Віта	адвокат, керівник практики податкового права ЮК Jurimex, експерт Taxlink
Харебава Тетяна	радник, адвокат, керівник практики конкурентного та антимонопольного права, ADER HABER
Хіноцька Оксана	старший юрист ЮК «Асмунд», м. Рівне
Ходаковський Павло	Перший віце-президент Асоціації податкових радників, партнер АО «Арцінгер»
Черненко Зоряна	експерт ЦППР, доцент НаУКМА, доктор правових наук

«Юридична Газета» №6 (608), 06 лютого 2018 р.
Засновник та видавець: ТОВ «Юридична Газета»
Індекс видання, розповсюдженого за передплатою: 6673, 6674, 60193
Реєстраційне свідоцтво КВ №11259-139/ПР від 24.05.2006 р.
Газета видається з 2003 року. Виходить щовівторка
Свідоцтво про внесення до реєстру видавців, виготівників та книгорозповсюджувачів видавничої продукції ДК №4416 від 01.10.2012 р. Ціна договірна
Місцезнаходження редакції: 01004, м. Київ, вул. Басейна, 17, оф. 32
Тел./факс: (044) 364-83-85 – редакція. Тел.: (044) 364-83-84 – бухгалтерія
Сторінка в Інтернеті: www.yur-gazeta.com
Адреса для листування: 01030, м. Київ, а/с 51
E-mail: info@yur-gazeta.com

Генеральний директор: Олена Осмоловська
Головний редактор: Єгор Желтухін
Журналісти: Анна Родюк, Оксана Горьова, Павло Чернишук
Фахівець з дизайну та верстки: Андрій Семянович
Літературний редактор: Ольга Позігун
Фотограф: Анна Полуянська

Редакційна політика
Матеріали не рецензуються та не повертаються, редакція залишає за собою право редагування будь-яких матеріалів, що надійшли на її адресу. Матеріали, що надаються для опублікування, мають бути ексклюзивними і не публікуватися в інших виданнях. Редакція не несе відповідальності за зміст опублікованих повідомлень інформаційних агентств та реклами і може публікувати статті, не поділяючи точку зору автора. Передрук матеріалів, опублікованих у даному номері без дозволу видавця, не допускається. За зміст викладених матеріалів несе відповідальність автор (рекламодавець). Рекламні матеріали надає рекламодавець, який несе відповідальність за достовірність наданої інформації. Видавець виходить з того, що рекламодавець має право і попередньо отримав усі необхідні дозволи для публікації. Матеріали, позначені символом «®» друкуються на правах реклами. Дизайнерські ідеї, оформлення, стиль, а також увесь зміст є об'єктом авторського права та охороняється законом.

© ТОВ «Юридична Газета»

Газету надруковано в ТОВ «ІМБІР», 04213, м. Київ, вул. Прирічна, буд. 27-Г, кв. 233, тел.: (044) 583-17-52.
Наклад видання 5000 примірників. Підписано до друку 02.02.2018 р.

Юридична Газета
ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ЩОТИЖНЕВЕ ПРОФЕСІЙНЕ ЮРИДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЮРИДИЧНІ ПОСЛУГИ З ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТІВ

Вирішення судових спорів
Міжнародний арбітраж
Злиття та поглинання
Корпоративне право
Банкрутство
Реструктуризація
Інтелектуальна власність
Банківське та фінансове право

вул. Павлівська, 18, м. Київ, 01054, Україна
тел.: +038 044 498 7380 (81-83),
e-mail: office@engarde-attorneys.com,
www.engarde-attorneys.com

«Наш ринок потребує кваліфікованих арбітрів, які могли б розглядати спори з енергетики»

ПРО НОВІ ПЛАНИ, РОЗВИТОК ПРАКТИКИ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ ТА МІЖНАРОДНОГО АРБІТРАЖУ, ДЕФІЦИТ КВАЛІФІКОВАНИХ ЮРИСТІВ НА РИНКУ, ВАЖЛИВІСТЬ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ТА ПРОФЕСІЙНІ ТАБУ «ЮРИДИЧНІЙ ГАЗЕТИ» РОЗПОВІВ НОВИЙ ПАРТНЕР ASTERS **ЯРОСЛАВ ПЕТРОВ**

– Пане Ярославе, вітаю з прийняттям до складу партнерів! Ви приєдналися до команди Asters у середині 2010 р., а у 2018 р. стали партнером. Якими були для Вас ці 7 років професійного життя?

– Це був цікавий та порівняно недовгий шлях. В усіх компаніях, які були до Asters, я працював приблизно 2-3 роки. Не буду оригінальним, але це був час і спадів, і підйомів. Якийсь рік був кращим, якийсь – гіршим. Проте через 3 роки все нормалізувалося. Відтоді вдалося окреслити чіткі завдання і напрямки в роботі та почати працювати над їх реалізацією. Власне, вирішуючи поставлені завдання, я дійшов до своєї цілі. Однак посада партнера не була самоціллю.

– Які функції на Вас покладає посада партнера? Чи вистачає часу для реалізації всіх цілей та завдань?

– Загалом, мало що змінюється. Посада радника також включала залучення нових клієнтів, роботу з наявними клієнтами, реалізацію проектів, створення своєї команди та координацію її роботи. Тому я не можу сказати, що відбулись кардинальні зміни. Звичайно, велику частину роботи я делекую колегам, тому що це необхідно робити. Враховуючи насправді велике навантаження, стає все менше проектів,

які я міг би реалізовувати самостійно від початку до кінця. Проте інколи певні моменти, з огляду на специфіку роботи або складність питань, вимагають особистої роботи над проектом від «а» до «я», тому я не маю можливості делегувати таку роботу колегам. Це також потребує багато часу.

– З Вашого досвіду, чи правильне твердження, що клієнти прив'язуються до певного юриста, а не до компанії?

– Загалом, правильне, але це взаємопов'язані речі. Існує репутація компанії – це те, що може привабити клієнта на етапі вибору юридичного радника. Однак коли ми говоримо про специфічний напрямок роботи, то аналізуючи ринок фахівців, клієнт, якому потрібен юрист з енергетики, звертається, насамперед, до певного юриста. Тому для клієнта бренд юридичної фірми – це важливо, але більше на початковому етапі, потім особистість та професіоналізм юриста вже відіграють важливішу роль.

– Ви спеціалізуєтесь на енергетиці та міжнародному арбітражі. Чим обумовлений такий професійний вибір?

– На початку кар'єри я свідомо хотів займатися саме міжнародним арбітражем, тому отримав відповідну освіту у Швеції. Проте коли постало питання вибору роботодавця

в Україні, то було важко знайти компанію, в якій можна реалізуватися в цій сфері на 100%. У Baker McKenzie мені запропонували працювати не лише у напрямку вирішення спорів, але й у сфері енергетики та природних ресурсів. З того часу я почав активно займатися саме цими напрямками. Були періоди, коли я також намагався займатися питаннями комплаєнсу. Однак після того як я декілька років з помірним успіхом намагався розвивати цей напрямок, я все-таки вирішив, що

наймні у моїй практиці ця робота займає 70%.

– Наскільки зазначені практики розвинені та затребувані в Україні? Якщо з енергетикою ситуація зрозуміла, то як щодо арбітражу?

– Арбітраж – дуже затребувана практика. Водночас є своя специфіка: арбітраж має довшу історію розвитку в Україні, ніж практика у сфері енергетичного права. Тому на ринку фахівців з арбітражу набага-

юркомпаніями, той і був на коні. Той факт, що юристів, які тямлять в енергетиці, можна перелічити на пальцях двох рук, демонструє, наскільки цей ринок нерозвинений, хоча він має хорошу перспективу. Наразі це один з напрямків української економіки, що активно розвивається.

– Ви зазначили, що було важко пропонувати клієнтам послуги з комплаєнсу. З чим це було пов'язано?

– Міжнародні компанії завжди мають комплаєнс-офіцерів. Українські компанії також намагалися наслідувати ці тенденції. Наше законодавство також змінювалося під цим впливом. Однак я не бачив, щоб міжнародні клієнти були зацікавлені прийти за консультацією з комплаєнсу саме в українську юридичну фірму. Вони більше довіряли це питання колегам і міжнародним фірмам, які мають значний досвід.

Зараз Asters має напрямок з комплаєнсу, але він не стільки пов'язаний з боротьбою з корупцією, скільки з антимонопольним законодавством. Загалом, якщо зараз проаналізувати ринок, то на ньому немає великої кількості юристів чи компаній, які спеціалізуються на комплаєнсі. Навіть ті, хто починав працювати та розвивати цей напрямок в українських компаніях, згодом перейшли в міжнародні юрфірми або стали

**Клієнти дуже цінують,
коли розмовляєш
з ними однією мовою**

буду більше концентруватися на питаннях арбітражу та енергетики. Зараз я розумію, що це був правильний вибір. По-перше, ці напрямки допомагають комбінувати роботу, що дозволяє мати постійну зайнятість. По-друге, в якихось моментах ці напрямки перетинаються. Наразі можна спостерігати тенденцію, коли роботи у сфері енергетики більше, ніж у сфері арбітражу. При-

то більше, ніж з енергетики (в енергетиці не більше ніж 10 юристів). Наприклад, у минулому році була ситуація, коли у великий міжнародний проект з енергетики консорціуми, які пройшли предкваліфікацію, залучали юристів. Ситуація склалася таким чином, що 8 консорціумів не могли знайти собі юристів. Був нереальний ажіотаж! Хто перший встиг домовитися з юристами та

**Асоціація
правників України**
Всі грані
юридичного
життя

Вул. Межигірська, 5, оф. 15, м. Київ, 04071
Тел./факс +380 (44) 492-88-48,
E-mail: info@uba.ua
www.uba.ua

16 БЕРЕЗНЯ
2018 р
Український дім,
вул. Хрещатик, 2

**І СУДОВИЙ
ФОРУМ ААУ**

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПАРТНЕР
EQUITY
attorneys at law

ЕКСПЕРТНИЙ ПАРТНЕР
**PAVLENKO
LEGAL
GROUP**
Law & Government Relations

www.uaa.org.ua

Ярослав ПЕТРОВ, партнер Asters

комплаєнс-офіцерами міжнародних компаній.

– Чи плануєте розвивати нові практики?

– На цьому етапі я хочу продовжувати розвивати напрямок арбітражу та енергетики. Маю великі плани щодо енергетики, є потенціал зростання. Вже зараз у нас не вистачає людей, тому ми збільшуємо команду. Стосовно арбітражу, враховуючи, що в нашій компанії є інші колеги, які працюють у цій сфері, я планую більше займатися позиціонуванням себе як потенційного арбітра або експерта з питань українського права у спорах, пов'язаних з енергетикою (щоб це було більш сфокусовано). Загалом, перші кроки у цьому напрямку вже зроблено. В минулому році мене обрали до панелі медіаторів при Центрі вирішення спорів Європейського Енергетичного співтовариства. Також мене включили до списків кількох поважних арбітражних інститутів. Наш ринок потребує кваліфікованих спеціалістів, котрі могли б розглядати спори з енергетики, яких стає все більше і більше. Тому це один із напрямків, які я хотів би розвивати.

– Чи має юридичний бізнес працювати за певними правилами?

Чи повинні юристи, зокрема адвокати, дотримуватися етичних стандартів у своїй роботі, особливо з урахуванням монополії?

– Насправді, якщо говорити про запровадження монополії – це позитивна тенденція, оскільки збільшується роль адвоката, тому юристи повинні змінюватися. Ми розуміємо цей стрибок. У перспективі адвокати отримають більше прав та обов'язків, а це покладає на адвокатуру ще більше відповідальності. Багато колег або вже стали адвокатами, або в процесі отримання відповідного свідоцтва, оскільки раніше юридичний бізнес не потребував такої кількості адвокатів у своїх лавах. Звичайно, робота адвоката має ґрунтуватися на високих етичних стандартах. Однак для юристів, які працюють у сфері міжнародного арбітражу, це не проблема, адже вони завжди повинні були дотримуватися не лише вітчизняних, але й міжнародних стандартів етики.

– Які Ваші професійні табу?

– По-перше, абсолютне табу – це корупція або «відкати». Для мене це абсолютно неприйнятно! Я допускаю, що в межах професії можна використовувати особисті знайомства, але не з позиції лобізму,

а з позиції контактів, для того щоб тебе хоча б почули. Наприклад, якщо ти фахівець з певної галузі та маєш знайомства з урядовцями з цієї сфери, тобі буде легше почати вести з ними діалог про проблеми в певній індустрії, про її розвиток тощо. На мою думку, такі опції – це плюс для людини як професіонала. По-друге, працюючи, наприклад, в юридичній фірмі, я проти того, щоб мати особистих клієнтів та обслуговувати їх окремо, а не в межах юридичної фірми.

– Це принципова позиція?

– Так, оскільки я вважаю, що це створює конфлікт інтересів, а також не має користі для компанії. Особиста вигода – це шкода для команди та компанії.

– Чи має впливати репутація клієнта на репутацію юридичної фірми?

– Звичайно, так. Юркомпанія (окремий юрист) має обрати, працювати з токсичним клієнтом чи ні. Інколи такий вибір робиться для PR та просування на ринку, інколи через те, що такі клієнти готові сплачувати за юридичні послуги непогані суми. Ніхто не змушує робити той чи інший вибір. Також багато залежить від того, як компанія

позиціонуватиме себе та клієнта у таких ситуаціях.

– Чи доводилося відмовляти клієнту через принципову розбіжність у поглядах?

– Якихось критичних ситуацій, наприклад, коли клієнт пропонує купити рішення суду, не було. Проте були випадки, коли після нашої консультації клієнт пропонував свій варіант реалізації проекту із застосуванням сумнівних юридичних конструкцій, що не відповідало нашим порадам. Ми брали паузу, а потім через певний час з'ясовувалося, що клієнт все-таки пішов своїм шляхом.

– В чому полягає успіх співпраці клієнта та юридичної компанії?

– По-перше, це взаємодовіра та певний комфорт. По-друге, має бути розуміння ідеї та цілі. Юрист повинен розуміти, чим живе клієнт, знати специфіку його бізнесу, адже без цього не буде ефективної співпраці. Такий підхід дозволяє розмовляти з клієнтом однією мовою. Саме це є найбільшою цінністю в наших відносинах.

Розмовляв **Єгор ЖЕЛТУХІН**,
головний редактор
«Юридична Газета»

Земельний алгоритм

Уряд погодив МЕХАНІЗМ ПЕРЕДАЧІ ЗЕМЛІ У ВЛАСНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИМ ГРОМАДАМ

КМУ погодив механізми передачі у власність об'єднаним територіальним громадам землі, в тому числі землі поза межами населених пунктів. Відповідне рішення минулого тижня було ухвалено за

сприяння прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана і передбачає оформлення відповідних урядових доручень Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру.

«Ми знайшли механізми передачі ОТГ всіх земель у власність. Це правда. Мова йде про те, що Держгеокадастр відведе землю і передасть її ОТГ. Цю роботу потрібно завершити у 2018 р.», – зазначив Володимир Гройсман.

Також, за його словами, до кінця року кожне обласне управління геокадастру має підписати з кожною ОТГ меморандуми, в яких будуть визначені строки та відповідальні особи за процес передачі земель.

КОМЕНТАР

Дмитро САВЧУК,
юрист ЮФ «ТОТУМ»

Напередодні суспільство сколихнула новина про те, що Уряд схвалив механізм передачі Держгеокадастром земель сільськогосподарського

призначення, що розташовані за межами населених пунктів, у власність об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ). Запропонований Урядом Мінагрополітики алгоритм передачі земель з державної у комунальну власність складається з 4-х послідовних етапів. Зокрема, звернення ОТГ до відповідного ГУ Держгеокадастру області з відповідним клопотанням про передачу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність ОТГ; інвентаризація земель державної власності в межах ОТГ; державна реєстрація земельних ділянок у Державному земельному кадастрі; прийняття рішень ГУ Держгеокадастру області про передачу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність ОТГ.

Проблеми механізму передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність територіальних громад

Витратною частиною Держбюджету на 2018 р. закладено 453 млн грн на проведення земельної реформи, враховуючи значні розміри площ інвентаризації земель (орієнтовно – 759 тис. га), припускаємо, що матеріального ресурсу може просто не вистачити. Строки завершення реалізації ініціативи Уряду заплановані на

березень 2018-2019 рр., які виглядають перебільшено оптимістичними.

Проблеми законодавчого врегулювання та процедурних аспектів

По-перше, це відсутність законодавчих змін до положень ст. 122 ЗК України, якою наразі закріплені повноваження Держгеокадастру щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності, що породжує бюрократичні та корупційні ризики. По-друге, це відсутність підзаконного нормативно-правового акта, який чітко визначає процедурні аспекти перевірки правової природи земель та регламентований порядок їх передачі з державної у комунальну власність, що породжує проблематику в імплементації механізму. По-третє, під питанням також встановлення меж ОТГ та розуміння критеріїв Уряду у визначеності приналежності земель до однієї з ОТГ. По-четверте, запропонований Урядом механізм, насамперед, є правом передачі органів державної влади та місцевого самоврядування, а не їхнім обов'язком.

Позитивні аспекти схваленого Урядом механізму передачі земельних ділянок державної власності у комунальну

Беззаперечно, першим важливим позитивним аспектом є те, що більшість земель сільськогосподарського

призначення буде проінвентаризовано, отримано інформацію про кількості та якісні характеристики земель, а також проведено державну реєстрацію вказаних земельних ділянок у Державному земельному кадастрі. Другий позитивний аспект полягає в тому, що реалізувавши механізм передачі земельних ділянок, ОТГ зможуть на власний розсуд розпоряджатися переданими земельними ділянками, з усіма правомочностями власника щодо передачі земельних ділянок у власність та користування, як результат – додаткові надходження до місцевих бюджетів від сплати рентних платежів за землею. Третім позитивним аспектом є передбачений механізмом обов'язок обласних управлінь Держгеокадастру в підписанні меморандуму з ОТГ, що надасть ОТГ певні важелі впливу на територіальні органи Держгеокадастру.

Висновок

Маємо обґрунтовані сумніви щодо ефективності практичної реалізації схваленого Урядом механізму передачі земель сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність ОТГ. Користуючись неабиякою підтримкою об'єднаних ОТГ, Уряд повинен бути зацікавленим у пошуку ефективних законодавчих змін в земельному законодавстві, що поставить крапку в суперечному питанні доцільності реалізації схваленого механізму. [Ю](#)

Свобода вибору правил гри – не втрач своє право на арбітраж

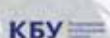
 13/02/2018
09:00–13:00

 вул. Велика Житомирська, 33
ТПП, зал «Колізей»

 СЕРІЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ
Міжнародний комерційний арбітраж – новий Регламент ICAC та пов'язані судові процедури
Лютий–липень 2018
 ДНІПРО, ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, ЛЬВІВ, ОДЕСА, РІВНЕ, УЖГОРІД, ХАРКІВ, ЧЕРНІГІВ та інші

15 РОКІВ ДОСВІДУ

НА СТОРІНКАХ НАШОЇ НОВОЇ КНИГИ

Сфери практики

Фармацевтика / Медичне право

Єдиний ринок – єдиний закон.
ЗУ «Про медичні вироби» як один
зі шляхів вирішення проблем галузі

стор. 13

Антикорупційний комплаєнс

Протидія корупції:
to-do list для бізнесу

стор. 27

Нові підходи АМКУ, або високі стандарти ведення бізнесу – не панацея від розслідувань

АМКУ протягом останніх 2-х років результативно завершив 3 розслідування щодо антиконкурентних узгоджених дій під час дистрибуції фармацевтичних препаратів. Хоча методологічні підходи АМКУ загалом у цих справах є подібними, певна новизна та еволюція спостерігалась навіть у межах цих 3-х справ.

Протягом 2014 р. – першого півріччя 2016 р. Антимонопольний комітет України (далі – АМКУ) концентрував свою увагу на дослідженні фармацевтичного ринку, квінтесенцією якого було затвердження відповідного звіту. Вже у вересні 2016 р. АМКУ перейшов до безпосереднього застосування Закону «Про захист економічної конкуренції» щодо фармацевтичного ринку та прийняв рішення у 2-х справах щодо

антиконкурентних узгоджених дій компанії «Алкон Фармасьютикалз ЛТД» (м. Фрібург, Швейцарія) та її дистриб'юторів, а також ТОВ «Серв'є Україна» та його дистриб'юторів, розслідування яких тривало ще з 2012 р.

Увагу ринку фармацевтичної продукції приділяв не лише АМКУ, але і його територіальні відділення, які розглянули не один десяток справ про порушення, зокрема про зловживання монополістичним становищем, антиконкурентні узгоджені дії, антиконкурентні дії органів влади тощо, а також надали сотні рекомендацій про припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства та усунення причин виникнення цього порушення.

Однак найбільш цікавими, з позиції новизни підходів у процесі застосування законодавства про захист

економічної конкуренції, стали рішення щодо згаданих компаній та їхніх дистриб'юторів, які були визнані порушниками конкурентного законодавства у вигляді антиконкурентних узгоджених дій.

Докази АМКУ ґрунтувалися на оцінці впливу вертикальних угод (угод про дистрибуцію) на конкуренцію, які були укладені між виробником фармацевтичної продукції-імпортером та його дистриб'юторами.

Як зазначав АМКУ у своєму звіті, ТОВ «Серв'є Україна» і ТОВ СП «Оптіма-Фарм, ЛТД», ТОВ «БадМ», ПрАТ «Альба-Україна», ТОВ «А'СТА» і ТОВ «Людмила-Фарм» уклали угоди, умовами яких для дистриб'юторів встановлені:

- обмеження щодо територіального продажу;

- передумови обмеження паралельного імпорту;

- зобов'язання щодо звітування про обсяги, напрямки реалізації лікарських засобів, споживачів та контрагентів дистриб'юторів, залишки продукції на складах;

- непрозорі механізми надання знижок та інші переваги для окремих дистриб'юторів, які призвели до необґрунтованого підвищення вартості лікарських засобів групи компаній Servier, реалізованих через процедури державних закупівель у 2011-2012 рр., а також до обмеження доступу на ринок інших суб'єктів господарювання внаслідок розподілу ринків поза колом покупців.

Продовження на стор. 18

Ставка на якість

НОВА СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ ПЕРВИННОЇ ЛАНКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ЕЛЕКТРОННА СИСТЕМА EHEALTH

Кристина ГУЦАЛОВА,
Проектний офіс eHealth

eHealth – електронна система, яка допомагає пацієнтам отримувати, а лікарям надавати якісні медичні послуги. Також вона дозволяє контролювати, наскільки ефективно витрачаються виділені на охорону здоров'я державні кошти та запобігати зловживанням.

Це складна система, яка поступово протягом кількох років буде впроваджуватися в Україні. Спочатку вона охопить первинну ланку медицини –

сімейних лікарів, терапевтів та педіатрів. Пацієнти укладатимуть декларації з обраними лікарями, а лікарі реєструватимуть ці декларації в системі. Таким чином держава зможе оплачувати лікаря за кожного пацієнта, а пацієнт отримає гарантовані державою безкоштовні медичні послуги. Так, eHealth допоможе реалізувати принцип «гроші ходять за пацієнтом».

В майбутньому eHealth надасть можливість кожному швидко отримати свою медичну інформацію, а лікарям – правильно ставити діагноз, враховуючи цілісну картину здоров'я пацієнта. Вже не буде потреби в паперових медичних картах та друкованих довідках, які губляться і забуваються. Лікарі виписуватимуть електронні рецепти, які не можна буде ні загубити, ні підробити. Система міститиме всю медичну історію пацієнта та буде доступна як пацієнту, так і його лікарям.

Державні органи будуть розуміти, куди потрібно витрачати державні кошти, щоб це приносило максимум користі, адже система накопичуватиме велику кількість статистики про захворювання та лікування. В результаті такої реформи українці зможуть

отримати більше якісних медичних послуг державним коштом.

Різні країни електронізують систему охорони здоров'я по-різному. В Україні система буде складатися з центрального компонента, який відповідатиме за централізоване зберігання та обробку інформації, а також медичних інформаційних систем (далі – МІС), які лікарні й поліклініки можуть обирати на ринку та встановлювати в себе.

Центральний компонент буде контролюватися державою. Від розробників МІС вимагатиметься суворе дотримання вимог до надійності, безпеки та конфіденційності даних, якими їхні системи обмінюватимуться з центральним компонентом. Система також пройде сертифікацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Медичні заклади зможуть обирати будь-яку медичну інформаційну систему з-поміж тих, які пройшли перевірку та підключилися до центрального компонента eHealth. Лікар може побачити всю інформацію про свого пацієнта з центрального компонента незалежно від того, з якою МІС він працює. З повним переліком

МІСів можна ознайомитися на порталі eHealth: portal.ehealth-ukraine.org.

Правовою базою для запровадження та функціонування електронної системи охорони здоров'я є такі документи:

- Закон України «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів» №2168-VIII від 19.10.2017 р.;

- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. №1013-р «Про схвалення концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я»;

- Наказ Міністерства охорони здоров'я №125 «Про утворення Координаційної ради Міністерства охорони здоров'я з питань впровадження електронної охорони здоров'я» від 14.02.2017 р.;

- Наказ Міністерства охорони здоров'я від 07.09.2017 р. №1060 «Про тестування компонентів електронної системи обміну медичною інформацією, необхідних для запуску нової моделі фінансування на первинному рівні надання медичної допомоги»;

- Меморандум щодо створення в Україні прозорості та ефективної електронної системи охорони здоров'я

Впровадження системи eHealth

Перший етап

①

Запущено в тестовому режимі функціонал «капітація»

②

Затверджено необхідну нормативну базу для тестового режиму

③

Підготовлено довгострокову стратегію розвитку eHealth

④

Підготовлено ТЗ для отримання сертифікату КСЗІ

Другий етап

①

Запущено в пілотному режимі підтримку програми «Доступні ліки»

②

Створено ДП, яке стане адміністратором системи

③

Проведено міграцію готових компонентів системи в український центр обробки даних

④

Систему передано на ДП

⑤

Узгоджено бізнес-модель для розробників МІС

Третій етап

①

Отримано сертифікат КСЗІ

②

Забезпечена нормативна база для функціонування системи

③

Проведено навчання лікарів щодо переходу на нову систему фінансування

Четвертий етап

①

Капітаційні виплати на основі даних з системи

та про створення Проектного офісу від 16.03.2017р. (підписаний в.о. міністра МОЗ У. Супрун);

• Регламент функціонування електронної системи охорони здоров'я в межах реалізації пілотного проекту в частині забезпечення автоматизації обліку надання медичних послуг від 30.11.2017 р., затверджений Наказом №33 ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна».

Робота в системі eHealth (в пілотному проекті)

Поява в електронній системі закладів

1. Керівник закладу, бухгалтер закладу, а також керівник відділу кадрів отримують електронний цифровий підпис (далі – ЕЦП) від цього закладу як суб'єкта господарювання.

2. Через відповідний веб-сайт державного органу, що виконує функції єдиного державного замовника медичних послуг, керівник закладу обирає інтерфейс медичної інформаційної системи (далі – МІС), через який хотів би працювати (протягом тестового періоду обрати МІС можна на порталі eHealth: portal.ehealth-ukraine.org).

3. Через інтерфейс МІС керівник закладу починає реєстрацію закладу будь-якої форми власності, що офіційно може надавати ПМД.

4. Через інтерфейс МІС керівник закладу вводить дані про заклад:

4.1. Юридична інформація про заклад (код ЄДРПОУ або РНОКПП, організаційно-правова форма, повна (скорочена та публічна) назва, види діяльності у кодах КВЕД, адреса місця реєстрації).

4.2. Адреса фактичного місцезнаходження.

4.3. Інформація про керівника (підписанта).

4.4. Контактна інформація керівника (підписанта).

4.5. Інформація про відокремлені підрозділи.

4.6. Державна акредитація.

4.7. Ліцензія на медичну практику.

4.8. Контактна інформація закладу.

5. Після введення і перевірки інформації керівник закладу погоджується на обробку введених даних та підтверджує їх достовірність.

6. Підписує введені дані ЕЦП керівника закладу від цього суб'єкта господарювання.

7. Введена інформація про заклад будь-якої форми власності, що може надавати ПМД, після потрапляння в електронну систему проходить процес верифікації.

7.1. Введена інформація перевіряється на відповідність даним ЕЦП.

7.2. Інформація, яка не міститься в ЕЦП, підлягає перевірці на відповідність даним автоматизованої бази даних МОЗ.

7.3. Заклад, інформація про який не була знайдена в автоматизованій базі даних МОЗ, може відображатися в електронній системі як не верифікований до моменту:

7.3.1. Укладення договору з єдиним державним замовником медичних послуг.

7.3.2. Перевірки введеної інформації шляхом запиту до МІС на проведення такої перевірки (у разі успішного проходження перевірки МІС направляє відповідне повідомлення всередині системи).

8. Заклад відображається в системі.

9. Керівник закладу отримує посилання на логін та пароль на вказаний робочий e-mail.

10. Після входу в систему керівник закладу має можливість назначити ролі та ввести інформацію про бухгалтера і представника відділу кадрів закладу, обов'язково вказавши їхні контактні дані (номер телефону та e-mail).

Надалі за цією ж схемою та за допомогою електронних інструментів у системі можуть з'являтися інші заклади (аптечні, діагностичні, заклади вторинної ланки тощо), відповідно до розгортання реформи охорони здоров'я.

На сьогодні в системі eHealth зареєструвалися більше ніж 700 медичних установ, близько 5 тис. лікарів та 28 тис. пацієнтів

Поява в електронній системі лікарів

Декларування закладами наявних кадрових ресурсів (лікарів) для надання первинної медичної допомоги (терапевтів, педіатрів, сімейних лікарів).

1. Керівник закладу ввів інформацію та зареєстрував заклад, отримав посилання на логін та пароль на вказаний email.

2. Після входу в систему через інтерфейс МІС керівник закладу назначає ролі та вводить інформацію про бухгалтера і представника відділу кадрів закладу (за наявності).

3. На вказані e-mail бухгалтеру закладу та представнику відділу кадрів надсилаються посилання на логін та пароль для входу в систему.

4. Представник відділу кадрів входить у систему через інтерфейс МІС, назначає ролі та вводить інформацію про лікарів закладу, які надають ПМД:

4.1. Особиста інформація про лікаря (ПІБ, стать, дата народження та ін.).

4.2. Інформація про документи, що посвідчують особу лікаря.

4.3. Контактна інформація лікаря.

4.4. Посада і дата, з якої лікар працює на цій посаді у закладі.

4.5. Спеціальність для посади.

4.6. Інформація про освіту у вищому навчальному закладі.

4.7. Інформація про сертифікати (за наявності), атестації, курси підвищення кваліфікації та науковий ступінь лікаря.

5. У разі потреби представник відділу кадрів назначає ролі та вводить інформацію про інший персонал, який буде користуватися системою для роботи з формами декларацій (реєстратори, медсестри, акушерки, фельдшери закладу тощо), використовуючи набір даних співробітника.

6. Інформацію пропонується ввести вручну або скопіювати з програми управління кадрами (наприклад, з програми «Медичні кадри»).

7. Після введення та перевірки інформації представник відділу кадрів закладу погоджується на обробку введених даних та їх достовірність.

8. Лікарі та інший персонал (за наявності) отримують на вказані e-mail посилання на логін та пароль для входу в систему.

9. Після входу в систему лікар має можливість створювати та працювати з деклараціями.

Інформацію про лікаря оновлює в системі користувач з роллю «представник відділу кадрів».

Поява декларацій про вибір лікаря в електронній системі

Формування підстав для обчислення обсягу фінансування закладу – формування декларацій між пацієнтом та лікарем, що надає первинну медичну допомогу.

1. Представник відділу кадрів ввів у систему інформацію про лікарів закладу та інший персонал (за потреби), який має працювати з деклараціями про вибір лікаря. Лікарі та інший персонал отримують посилання на логін та пароль для входу в систему на вказані e-mail.

2. Увійшовши в систему через інтерфейс МІС, лікар та інший персонал мають можливість сформулювати декларацію про вибір лікаря з автоматично заповненими відповідними полями про лікаря та заклад.

3. Заповнення декларації: лікар або інший персонал мають можливість ввести інформацію про пацієнта безпосередньо в системі та роздрукувати копію з цією інформацією для підписання пацієнтом або ввести дані в систему з форми, заповненої вручну.

4. Внутрішній заповнений вибору лікаря формується автоматично.

5. Перед заповненням декларації лікар або інший персонал обов'язково повинні перевірити документи пацієнта, що засвідчують особу, а також необхідні для підписання декларації.

6. Під час внесення даних про пацієнта в систему відбуватиметься миттєва або віддалена перевірка присутності пацієнта, з яким підписується декларація.

7. Декларація з'являється в системі як чинна.

Загалом, на сьогодні в системі eHealth зареєструвалися більше ніж 700 медичних установ, близько 5 тис. лікарів та 28 тис. пацієнтів, які добровільно долучилися до пілотного проекту. В лютому 2018 р. MVP eHealth, розроблений Проектним офісом, буде передано державі (в особі новоствореного ДП «Електронне здоров'я»). Подальше керівництво та втілення електронної системи охорони здоров'я з боку держави здійснюватиме команда Міністерства охорони здоров'я.

Словник:

eHealth – це електронна система реєстрації та ведення відносин лікаря та пацієнта. Вона складається з Центрального компонента й Медичних Інформаційних Систем, які надають програмне забезпечення для адміністрування медичних закладів в електронному режимі.

Центральний компонент eHealth – державна складова системи eHealth. Це єдиний реєстр медичних закладів, лікарів, пацієнтів та декларацій, з яким працюють МІС для комунікації даних. Він є інструментом для реалізації реформи фінансування медичних закладів – капіталізації та реімбурсації.

Капіталізаційна ставка – це сума, яку держава виділяє на первинне медико-санітарне обслуговування одного пацієнта на рік.

Державний гарантований пакет – це перелік медичних послуг, які лікар надає пацієнтові в межах підписаної декларації. За послуги, які не входять до цього пакета, лікар (лікар-ФОП або лікарня) може брати з пацієнта додаткову оплату.

Реімбурсація – механізм повного або часткового відшкодування суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлі лікарськими засобами, вартості лікарських засобів, що були відпущені пацієнту на підставі рецепта, за кошти Державного бюджету України.

Медична інформаційна система (МІС) – інформаційно-телекомунікаційна система, яка є частиною електронної системи охорони здоров'я eHealth та забезпечує реєстрацію користувачів, автоматичне розміщення, отримання, передавання інформації та документів щодо надання медичних послуг, користування сервісами з автоматичним обміном інформацією, доступ до якої здійснюється за допомогою мережі Інтернет.

Декларація – декларація про вибір лікаря з надання первинної медичної допомоги – це документ, який підтверджує факт надання пацієнтом згоди на отримання первинної медичної допомоги у лікаря первинної ланки та є підставою для отримання лікарем коштів за обслуговування пацієнта.

«Юридична Газета» продовжує серію публікацій есе за результатами студентського конкурсу з розробки нових медійних компонентів для комунікаційної стратегії оновленого Верховного Суду. Партнерами заходу виступили Democracy Reporting International та Асоціація розвитку суддівського самоврядування.

5 кроків Верховного Суду назустріч суспільству

Ігор КАСЬЯНОВ,
студент I курсу магістратури
Факультету адвокатури
Національного юридичного
університету імені Ярослава
Мудрого, юрист ЮФ ILF

В умовах тотального перевантаження судової системи України та формування нових державних інституцій неабияк важливо забезпечити ефективну комунікацію органів судової влади з суспільством. Очевидно, що незважаючи на ефективну та успішну роботу новопризначених суддів, які виправдають сподівання українського народу, без довіри населення до судової системи всі досягнення зводяться майже нанівець.

Усім без винятку відомо, що для масштабних проектів (особливо тих, які будуть успішними в майбутньому) необхідний чіткий план дій. Такий план, безсумнівно, має вся судова реформа: від створення Верховного Суду як нової інституції та проведення кропіткого конкурсу кандидатів на посади суддів до модернізації інформаційної платформи та забезпечення населення зрозумілою і доступною інформацією. Крім того, задля досягнення успіху такий план потребує «мікропланів» або «підпланів» своїх структурних елементів. При цьому велике значення має спрощення його структури та запобігання нагромадженню незрозумілих схем.

Таким чином, пропоную до вашої уваги 5 простих кроків Верховного Суду України до подолання бар'єра «правосуддя-населення».

КРОК 1. Створення Єдиної системи вхідної документації Верховного Суду

Часто трапляються ситуації, коли невчасне відстеження руху справи між судами може призвести до певних наслідків. Зазвичай ці наслідки мають негативний характер. Це також стосується заяв про перегляд судових рішень у ВСУ. Однак сьогодні, коли Верховний Суд України виконує функції касаційної інстанції, це питання набуває ще більшої актуальності.

На мою думку, отримання інформації в телефонному режимі з інформаційного відділення суду є застарілим методом з двох причин: по-перше, потреба в людському ресурсі, тобто в персоналі; по-друге, подекуди значні затрати часу.

Тому доцільно вести мову про створення Єдиної системи вхідної документації Верховного Суду. Ця система була б подібна до тієї, якою володіє персонал інформаційних відділів суду у формі пошукового вікна на веб-сайті «Судова влада». Не потрібно навіть вигадувати «велосипед», він вже існує. Тобто будь-яка особа, яка володіє номером справи чи номером провадження, найменуванням сторони тощо, змогла б відстежити інформацію безпосередньо в декілька кліків.

Головним нововведенням системи було б розширення функціонала, а саме з відображенням такої інформації: щодо надходження позовних заяв, апеляційних чи касаційних скарг; щодо подання інших процесуальних документів (заяв, клопотань, пояснень); щодо надходження до суду та вибуття із суду справ з відмітками про дату й час останнього; щодо часу і дати судового засідання, колеції та ін.

Головною перевагою запуску такої системи є швидкість доступу до дійсних відомостей, які містилися б в Єдиній системі.

За таких обставин, виконавши Крок 1, ми зможемо забезпечити оперативне інформування населення та його представників про рух справ та вчинення будь-яких дій щодо них, а головне – інформація завжди буде актуальною на час її перевірки.

КРОК 2. Оновлення веб-сайту Верховного Суду

Враховуючи останні зміни до процесуальних кодексів України, актуальним є питання оновлення веб-сайту Верховного Суду. Так, на головній сторінці сайту необхідно створити посилання на сторінки 4-х касаційних судів. На таких сторінках публікуватиметься остання судова практика, оглядові листи, роз'яснення з актуальних правових питань. Крім того, задля спрощення доступу до правової інформації громадян без правничої освіти слід застосовувати візуальні інструменти, висвітлені у Кроці 5. Також потрібно окремо визначити розділ Великої палати Верховного Суду України.

Окрім того, до функціоналу нового веб-сайту Верховного Суду обов'язково потрібно додати розділ електронних запитів, на кшталт того, який існує на веб-сайті Судової влади будь-якого апеляційного суду та суду першої інстанції. Як свідчить практика, у разі тривалої затримки справи в канцелярії суду, тобто

які потребуватимуть негайних дій для захисту своїх прав, навіть незважаючи на те, що новими процесуальними кодексами встановлений строк для повернення справ після касаційного розгляду протягом 10 днів після їх розгляду. Це пов'язано з тим, що у разі надходження великої кількості справ не буде технічної можливості забезпечувати такі строки для повернення матеріалів справи.

Також оновлений сайт Верховного Суду обов'язково повинен мати розділ «Робота у ВС», в якому слід опубліковувати всі актуальні пропозиції роботи. Потрібно, щоб прозорий та відкритий конкурс був не тільки для судді ВС, але й для їхніх помічників, секретарів судових засідань та ін., щоб кожен охочий мав можливість реалізувати своє право на зайняття вакантних посад.

КРОК 3. Активна комунікація за допомогою соціальних мереж

Як свідчить статистика, сформована на основі соціального опитування та опублікована на

Щоб виконати велику і важливу роботу, необхідні дві речі: чіткий план та обмежений час.

Елберт Хаббард

затримки відправлення матеріалів після розгляду справи до нижчих інстанцій, електронний запит часто стає у нагоді для пришвидшення такого процесу.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» надає строк для відповіді у 5 днів, тому можна сподіватися, що впродовж цього строку проблема буде вирішена. Враховуючи, що повноваження Верховного Суду значно розширюються, а потік справ збільшується, вищевикладена проблема може стати нагальною для громадян,

веб-сайті Центру протидії корупції, в Україні судовій системі не довіряють близько 80% громадян. Відомо, що ефективним способом налагодження довіри між людьми є створення контакту та постійного спілкування.

Так, цікавим і корисним може бути досвід Національного антикорупційного бюро України в комунікації з населенням за допомогою сторінок у соціальній мережі Facebook (за останніми оцінками, населення оцінює діяльність НАБУ позитивно та більшість громадян

довіряє цій «агенції»). Викладаючи актуальні новини про всі значущі та резонансні справи (розгляд кримінальних проваджень щодо корупційних злочинів за касаційними скаргами кримінальним касаційним судом), про заходи, що проводяться за участю суддів Верховного Суду, вдається створити комунікацію з суспільством. Важливо також забезпечити якнайшвидше реагування на коментарі громадян у соціальних мережах, щоб не викликати враження байдужості та ще більшу недовіру населення.

Таким чином вдається підвищити довіру населення до Верховного Суду та всієї судової системи.

КРОК 4. Просвітницька робота з населенням та молоддю

Верховний Суд як найвища судова інстанція не може стояти осторонь від правового виховання населення (особливо молоді). Організація майстер-класів з правових питань, лекцій, конкурсів для студентів-правників – все це основа комунікації судової гілки влади з суспільством. Чим більше майбутніх правників буде залучено до цієї діяльності, тим вагомішим буде вклад у майбутню довіру до Верховного Суду.

Як на мене, Верховний Суд повинен відігравати помітну роль у формуванні правової свідомості населення, в тому числі молодих людей, із залучення останніх до своєї діяльності.

КРОК 5. Нетрадиційні форми надання правової інформації

Люди не люблять читати великі громіздкі тексти з юридичною термінологією. І часто не тому, що вони байдужі до своїх прав, а тому що ці тексти для них незрозумілі.

Сьогодні актуальним є створення простих схем, інфографіки з найбільш актуальних та розповсюджених питань, які допомагають візуалізувати незрозумілі громіздкі потоки інформації. Громадяни зможуть використовувати веб-сайт ВС не цілях лише з метою отримання інформації щодо своїх прав, а також для підвищення своєї правосвідомості.

Безперечно, створення такого контенту вимагатиме більше людського ресурсу, однак в майбутньому такі витрати будуть виправдані обізнаним населенням, яке знатиме, яким чином захищати свої права.

Зазначені 5 кроків розвитку зовнішньої комунікації є лише стрижнем для її становлення та функціонування. Однак я впевнений, що маючи чіткий план та постійно йдучи назустріч визначеній меті, ми побудуємо ефективний та надійний зв'язок судової влади з українським населенням, якого ми чекаємо вже понад 25 років незалежності України.

Лідія САНЖАРОВСЬКА,
старший юрист
ЮК «Правовий Альянс»

Наразі питання правового регулювання створення, виробництва, проведення оцінки відповідності, обігу та контролю якості медичних виробів стають все більш актуальними в нашій країні.

Більшість практичних проблем, з якими постійно зіштовхуються виробники та дистриб'ютори медичних виробів, пов'язана з розрізненістю правових норм, нерегульованістю окремих аспектів діяльності на ринку медичних виробів та неоднозначністю правозастосовної практики.

Серед основних нормативно-правових актів, які сьогодні застосовуються до медичних виробів, варто відзначити 4 окремі Закони України («Про загальну безпеку нехарчової продукції», «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»), більше ніж 15 базових постанов Кабінету Міністрів України, включаючи ті, якими затверджені основні технічні регламенти (Технічний регламент щодо медичних виробів, Технічний регламент щодо медичних виробів для діагностики in vitro, Технічний регламент щодо активних медичних виробів, які імплантують), а також низка наказів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Міністерства охорони здоров'я України. При цьому Закон України «Про медичні вироби» відсутній.

Спроби – 2013

У 2013 р. вже були здійснені значні кроки у напрямку прийняття єдиного базового Закону України у сфері обігу медичних виробів.

Єдиний ринок – єдиний закон

ЗУ «Про медичні вироби» як один зі шляхів вирішення проблем галузі

Так, 28.03.2013 р. у Верховній Раді України був зареєстрований та внесений на розгляд Парламенту проект Закону «Про медичні вироби» №2648. Ініціатором законопроекту була народний депутат України Тетяна Бахтеева.

За нашою оцінкою, законопроект був якісно відпрацьований (включаючи роботу, зроблену в межах робочої групи за участю представників Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками й професійних громадських організацій) та являв собою хороше підґрунтя для загального регулювання галузі.

За основу законопроекту були прийняті 3 основні Директиви Ради Європи: №93/42/ЄЕС «Про медичні вироби», №90/385/ЄЕС «Про активні медичні прилади для імплантації», №98/79/ЄЕС «Про медичні діагностичні засоби in vitro».

Прийняття законопроекту у 2013 р. дозволило б встановити єдині норми й механізми правового регулювання введення медичних виробів в обіг та експлуатацію, чітку класифікацію медичних виробів, єдині норми застосування національного знака відповідності, основні вимоги до проведення оцінки відповідності медичних виробів, базові вимоги до клінічної оцінки медичних виробів різного призначення та активних медичних виробів, що імплантують, оцінки характеристик медичних виробів для лабораторної діагностики in vitro, врегулювати питання ведення державного реєстру медичних виробів, порядок ввезення, вивезення, утилізації та знищення медичних виробів.

Як результат, зазначені нововведення ще тоді значно наблизили б Україну до гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу та вдосконалили б реалізацію державної політики у сфері обігу медичних виробів. На жаль, спроба 2013 р. залишилася лише спробою.

Наміри – 2018

Питання щодо необхідності розробки та прийняття єдиного гармонізованого Закону України «Про медичні вироби» досі підіймаються учасниками ринку медичних виробів та профільними асоціаціями. Юридична компанія «Правовий Альянс» повністю підтримує таку ініціативу та надає юридичну підтримку в напрямку реформування нормативно-правового регулювання галузі.

Міжнародний досвід нам у приклад

У Німеччині спеціалізований законодавчий акт у сфері обігу медичних виробів був прийнятий ще у далекому 1956 р. За час застосування Закону до нього було внесено лише близько ніж 20 поправок, що свідчить про якість та ефективність запроваджених норм. Іншими прикладами єдиних базових та ефективних законодавчих актів щодо медичних виробів також можуть бути відповідні закони, прийняті у Польщі, Німеччині, Болгарії, Молдові, Англії.

Наведений міжнародний досвід може та має бути узятий до уваги під час розробки відповідного законопроекту в Україні. На щастя, у цій сфері нам зовсім не обов'язково вигадувати велосипед. Достатньо лише ініціативно та з розумом піти до вирішення проблеми.

Картель проти показаний:

Антиконкурентні узгоджені дії. Практика АМКУ

Тетяна ХАРЕБАВА,
радник, адвокат, керівник
практики конкурентного
та антимонопольного права,
ADER HABER

Дмитро МАКІЯН,
юрист практики конкурентного
та антимонопольного права,
ADER HABER

ADER HABER

Основою розвитку ринкової економіки є здоровий стан конкуренції на кожному ринку – такої конкуренції, яка існує на засадах свободи, а її правове регулювання не полягає виключно в обмеженні монополізму та його протидії. Воно також має захищати учасників ринку від усіх інших різноманітних проявів недобросовісної економічної поведінки. Так, антиконкурентні узгоджені дії вважаються навіть більш загрозливими для здорового стану конкуренції в державі, ніж монополії, оскільки передбачають колективну змову окремих суб'єктів господарювання щодо здійснення діяльності на ринку, що потенційно може загрожувати інтересам широкого кола споживачів. Враховуючи важливість для життя і здоров'я людини ліків та товарів медичного призначення, картелі на фармаринку є ще більш небезпечними, адже ставлять під загрозу особливу категорію споживачів – пацієнтів.

Анатомія антиконкурентних узгоджених дій: характерні ознаки та різновиди

Чинним конкурентним законодавством передбачено, що вчинення узгоджених дій можливе не лише на підставі чітких письмових угод, але й на базі усних домовленостей, які в реаліях нашого «бізнес-менталітету» іноді мають більше значення. Узгодженими вважаються такі дії: укладення суб'єктами господарювання угод у будь-якій формі, прийняття об'єднаними рішення у будь-якій формі, а також будь-яка інша погоджена конкурентна поведінка суб'єктів господарювання

(ст. 5 Закону України «Про захист економічної конкуренції»). Однак якщо такі дії учасників певного ринку призводять до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, вони стають антиконкурентними, що є прямим порушенням законодавства та тягне сувору відповідальність кожного учасника.

Така «неправомірна поведінка» може мати різні прояви. На практиці найбільш потенційно небезпечним для економіки проявом

виробництва, розподілу ринків, споживачів або територій, змови про встановлення цін на продукцію або комбінації вищезазначених дій. Картель вирізняється агресивним спрямуванням та системністю, що загрожує свободі конкуренції.

Наступним проявом антиконкурентних узгоджених дій є «змова». Така форма організації втілюється у певній системі дій підприємств, яка керується проведенням періодичних консультацій та переговорів між її учасниками, а в деяких випадках – шляхом укладення різних видів угод, зокрема ліцензійних, збутових та інших, спрямованих на обмеження конкуренції на ринку. Загалом, вважається, що результативність змови вища, якщо кількість учасників ринку не надто велика.

Третім варіантом прояву антиконкурентних узгоджених дій є формування спільного підприємства з метою координації господарської діяльності засновників. На спільному ринку Європейського союзу, як стверджують Т.В. Вовк та С.В. Перемот, будь-які обмеження конкуренції, що виникають через спільні підприємства, повинні розглядатися як істотні та порушувати критерії економічної незалежності й повнофункціональності. Найбільше занепокоєння для можливого порушення умов конкуренції може бути викликано кооперацією між материнськими компаніями.

го чинника впливу на їхні дії. Хоча насправді це буде повністю свідомою стратегією поведінки групи окремих суб'єктів господарювання на одному чи суміжних товарних ринках.

Європейський досвід «лікування» картельних змов

Як відомо, основною метою права є встановлення певних правил поведінки суспільства в різних сферах його діяльності з метою забезпечення збалансованого захисту інтересів кожного індивіда. Однак правові системи в кожній державі можуть відрізнятися. Оскільки політика України спрямована на наближення її правового регулювання до законодавства ЄС, аналіз останнього в контексті розгляду нашого питання є вкрай необхідним в умовах сьогодення.

Питанню визначення поняття антиконкурентних узгоджених дій у Договорі про функціонування ЄС (далі – ДФЄС) приділяється окрема увага. Зокрема, у ст. 101 зазначено: «...Забороняються будь-які прояви узгодженої практики, які здатні зачіпати торгівлю між державами-членами та мають на меті або результатом створення перешкод для конкуренції в межах внутрішнього ринку, її обмеження або спотворення».

В українському законодавстві визначення антиконкурентних узгоджених дій є тотожним. Проте у випадку з ЄС критична розбіжність міститься у ч. 3 цієї ж статті, положення якої допускають вищевказані дії, якщо вони сприяють або поліпшенню виробництва, або розподілу продукції, або розвитку технічного чи економічного прогресу, за умови збереження для споживачів справедливої частки з прибутків від такої продукції, а також за умови, що подібна практика не накладає на зацікавлені підприємства обмеження, які не є необхідними для досягнення цих цілей, та не пропонує підприємствам можливості виключати конкуренцію щодо істотної частки відповідної продукції.

З огляду на вищевказані норми законодавства, під час розслідування узгоджених дій на ринку ЄС відповідні контролюючі органи звертають увагу не лише на юридичний характер цих дій, але й на економічну цінність або, навпаки, на значення такої практики для споживача: якщо така практика не зачіпає або навіть захищає інтереси споживача, то такі узгоджені дії не будуть визнаватися антиконкурентними.

У цьому контексті слід зазначити, що у ст. 10 Закону України «Про захист економічної конкуренції» також міститься перелік обставин,

«Представники одного і того ж виду торгівлі або ремесла рідко збираються разом навіть для розваг та веселощів без того, щоб їхня розмова не закінчувалася змовою проти публіки або якоюсь угодою про підвищення цін»

Адам Сміт, шотландський економіст, засновник сучасної економічної теорії

є організація антиконкурентних узгоджених дій у формі «картелю» – групи конкурентів, які досягають згоди, для того щоб обмежити змагання між собою у спробі діяти як монополія (Конрат Крег В. «Картельные соглашения – фиксирование цен, раздел рынка, обман в определении цен»). Мета такої групи найчастіше досягається шляхом фіксації цін на ринку, обмеження

Окремої уваги заслуговує така форма організації антиконкурентних узгоджених дій як «паралельна поведінка» (свідомий паралелізм). В цьому контексті паралельна поведінка розуміється у значенні свідомого паралелізму, адже у разі викриття учасники мовчазних антиконкурентних узгоджених дій протиставлятимуть державному регулятору ситуацію на ринку як об'єктивно-

за яких узгоджені дії суб'єктів господарювання можуть бути дозволені. Однак цей перелік є вичерпним та більше стосується захисту економічних інтересів держави як суб'єкта цих відносин, а не окремого споживача продукції. Окрім того, національне законодавство не передбачає прямої грошової компенсації для кінцевого споживача у разі порушення його прав, але передбачає накладення регулятором штрафу на правопорушника, що зараховується до державного бюджету.

Картельна профілактика від Антимонопольного комітету України

Для розуміння характеру правозастосування конкурентного законодавства органами Антимонопольного комітету України (далі – АМКУ) важливим є аналіз практики та результатів діяльності (як загалом, так і в окремих галузях). Наразі одним з пріоритетних ринків для дослідження АМКУ є фармацевтичний.

З багатьох матеріалів, зокрема зі Звіту за результатами дослідження фармацевтичних ринків Антимонопольним комітетом України за період 2014 р. – перше півріччя 2016 р., можна зробити висновок, що правозастосовна практика АМКУ в цьому питанні все більше втілює досвід контролюючих органів ЄС.

Так, упродовж 2016-2017 рр. були оприлюднені результати деяких гучних розслідувань АМКУ на фармацевтичному ринку щодо діяльності групи компаній «Алкон», «Серв'є» та «Санофі». Під час проведення цих розслідувань значна увага регулятора приділялася саме рівню впливу змови таких груп виробників лікарських засобів з українськими дистриб'юторами на інтереси споживача. Варто зазначити, що ці змови реалізовувалися шляхом

встановлення несправедливих цін на імпортовані лікарські засоби за допомогою створення складних договорних конструкцій між виробником (імпортером) та дистриб'ютором щодо відстрочення оплати договору і встановлення непрозорої системи надання знижок.

Окрім того, Комітет вказує, що враховуючи наявність механізмів впливу на обіг певних лікарських засобів внаслідок їх унікальності, а також завдяки відповідним домовленостям з дистриб'юторами, виробники лікарських засобів чи їх ексклюзивні представники (імпортери) фактично встановлюють контроль за обсягами й торгівлею товаром на ринку України.

Позиція АМКУ полягає в тому, що подібна система договорних відносин може призводити до негативних наслідків, а саме до обмеження конкуренції на ринках лікарських засобів та завищення вартості лікарських засобів, реалізованих через процедури державних закупівель. Враховуючи, що ціноутворення під час державних закупівель є регульованим, це при-

зводить до можливості викривлення державного регулювання.

Окремої уваги у зазначених справах заслуговує розмір застосованих штрафів:

- у справі щодо групи «Алкон» загальна сума штрафу для всіх учасників змови разом складала 1 650 000 грн (938 000 грн – для виробника, 712 000 грн – для дистриб'юторів);

- у справі щодо групи «Серв'є» – 3 567 000 грн (1 695 691 грн – для виробника, 1 871 309 грн – для дистриб'юторів);

- у справі щодо групи «Санофі» – 139 094 000 грн (69 547 184 грн – для виробника, 69 546 816 грн – для дистриб'юторів).

З огляду на зазначені справи, Комітет пропонує розглянути питання про відмову від нинішнього підходу цінового регулювання, а саме регулювання торговельної надбавки. Натомість пропонується запровадити аналогічні найкращим світовим практикам механізми повернення коштів пацієнтам, виходячи з референтного ціноутворення:

- для лікарських засобів, що перебувають під патентним захистом – зовнішнє референтне ціноутворення, орієнтоване на ціни цього ж препарату в референтних країнах;

- для лікарських засобів, що втратили патентний захист – внутрішнє референтне ціноутворення, орієнтоване на ціни препаратів-генериків.

Який діагноз та методи лікування змов на фармаринку?

Вищевказана практика АМКУ як головного регулятора конкуренції в Україні свідчить про наближення українських стандартів регулювання конкуренції до практики ЄС.

Додатково необхідно звернути увагу на те, що під час розслідування узгоджених дій в ЄС застосовуються додаткові ефективні інструменти зацікавлення учасників антиконкурентної змови до співпраці з контролюючими органами. Такі інструменти мають назву «leniency» та «settlement» та здійснюють значний вплив на практику проведення розслідувань у цій сфері.

Так, наразі на розгляді у Верховній Раді України знаходиться законопроект №6746, який 07.11.2017 р. був прийнятий народними депутатами в першому читанні. Цей законопроект запроваджує аналогічні інструменти. Він має на меті зміщення акцентів конкурентного законодавства із захисту державних інтересів до забезпечення пріоритету охорони прав споживачів, що безпосередньо впливатиме на правозастосовну політику держави та регулятора.

Отже, підвищення ефективності здійснення розслідувань державним регулятором зможе зменшити кількість нових проявів антиконкурентних узгоджених дій, дозволить швидше та якісніше опрацювати вже виявлені порушення, а також покращити стан економічної конкуренції загалом та на фармацевтичному ринку зокрема. [✎](#)

Актуально

Інтелектуальна власність

Американський суд позбавив патентної охорони препарат-блокбастер Zytiga виробництва Johnson & Johnson

Нещодавно компанія Johnson & Johnson втратила патенти на один зі своїх блокбастерів – препарат Зитіга / Zytiga (абіратерон), призначений для лікування раку передміхурової залози. Як повідомляє Reuters, рішення про недійсність патентів виніс адміністративний суд США.

Патентне відомство США визнало недійсним останній з патентів, що захищають препарат «Зитіга» / Zytiga (абіратерон), який просувається Janssen у складі Johnson & Johnson для терапії раку простати.

Таким чином, задоволені претензії Argentum Pharmaceuticals,

яка оскаржувала законність патенту US8822438B2, що описує методику застосування, строк дії якого мав закінчитися у серпні 2027 р. Комітет розгляду спорів та апеляцій в галузі патентів визнав, що патент на методику введення препарату Зитіга (обсяг продажів 2,3 млрд доларів на рік) взагалі не мав бути виданий, оскільки описуваний процес є очевидним. Завдяки рішенням суду доступ на ринок отримають генеричні компанії, які випускають відтворений абіратерон.

Незгодна з рішенням Johnson & Johnson збирається просити про по-

ве слухання справи, а також звернутися до апеляційного суду.

У 2016 р. блокбастер «Зитіга» зробив 2,26 млрд доларів. Перша генерична копія абіратерону повинна з'явитися у жовтні поточного року. Однак більшу частину доходів «Зитіга» приносить від торгівлі за межами Сполучених Штатів, а там патентний щит протримається до 2022 р., тому препарат продовжить генерувати значні суми для Johnson & Johnson.

Головний виконавчий директор Argentum Джеффри Гарднер зазначив: «Ми вважаємо, що рішення РТО буде підтримано, якщо його

оскаржить Janssen, і в наступному десятилітті збереже системі охорони здоров'я США мільярд доларів. Ці заощадження принесуть користь американським пацієнтам, поліпшивши доступ до високоякісних, безпечних та ефективних, схвалених FDA універсальних альтернатив, на які вони заслуговують». [✎](#)

Підготував Геннадій Андрощук, головний науковий співробітник, зав. лабораторії правового забезпечення розвитку науки і технологій НДІ інтелектуальної власності НАПРН України к.е.н., доцент, судовий експерт

3 акцентом на фарму

ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ФАРМРИНКУ ЯК ЧИННИК ПЛАНУВАННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сергій ПОПОВ,
партнер KPMG Law Ukraine

Олександр РУДЕНКО,
старший юрист KPMG Law Ukraine

Закінчення. Початок на стор. 1

Потенційно, інформацію з них можуть отримувати фармацевтичні компанії для врахування під час розробки лікарських засобів. Проведені дослідження свідчать, що загалом пацієнти не проти, щоб інформація про стан їхнього здоров'я та перебіг лікування використовувалась фармацевтичними компаніями, якщо наслідком цього буде покращення процесу лікування.

В контексті орієнтації на споживача можна зазначити такий глобальний тренд як використання сучасних технологій, який зараз охоплює майже всі сфери бізнесу. Фармацевтика не є винятком. Активне залучення IT-компаній дозволяє розробляти мобільні додатки для налагодження контакту з пацієнтами, визначення їхніх симптомів, нагадування про графік прийому лікарських засобів, а також розробляти нові технології для проведення досліджень та виробництва лікарських засобів.

Прикладом є співпраця Google з GSK та Sanofi, IBM з Teva щодо розробок у сфері біоелектронної медицини. У 2017 р. компанія Novartis провела перше клінічне дослідження, засноване на використанні смартфонів. Компанія Otsuka отримала дозвіл від Управління санітарного нагляду за якістю харчових продуктів та медикаментів США на виробництво «електронних пігулок», що містять чіпи. Останні дозволяють отримувати інформацію, коли такі пігулки були прийняті, передає ці дані до мобільного додатку

та веб-порталу в режимі реального часу. В США такі пігулки використовують переважно для лікування людей з серйозними психічними захворюваннями, дозволяючи таким чином слідкувати за перебігом їх лікування.

Враховуючи високий рівень розвитку IT-індустрії в Україні, координація та взаємодія між фармацевтичними компаніями та IT-компаніями може стати важливим напрямком у діяльності вітчизняної фармацевтичної галузі.

Розробка та виробництво лікарських засобів від рідкісних хвороб є перспективним напрямком у фармацевтичному бізнесі

Водночас у процесі збирання фармацевтичними компаніями інформації про стан здоров'я осіб та використання сучасних технологій особливо важливим є питання щодо юридичного оформлення отримання такої інформації, яка містить «чутливі» персональні дані – інформацію про стан здоров'я особи, що перебуває під особливим захистом українського законодавства, чинної Директиви Європейського Союзу №95/46/ЄС, Регламенту ЄС щодо захисту персональних даних, який набуде чинності 25.05.2018 р.

Слід додати, що зазначений Регламент ЄС, який вступить в силу наприкінці весни цього року, матиме значний вплив на фармацевтичні компанії, оскільки безпосередньо стосуватиметься збору та обробки даних про стан здоров'я осіб. При цьому компаніям, які є розпорядниками або оброблювачами такої інформації, потрібно неухильно дотримуватися всіх вимог регламенту щодо ведення відповідної документації, застосування нових стандартів безпеки, здійснення планових оцінок впливу на захист даних, призначення уповноважених осіб для захисту даних, дотримання правил міжнародної передачі даних та співпраці з відповідними наглядовими органами.

Фокус на орфаних лікарських засобах

Однією з тенденцій сучасного фармацевтичного ринку є переміщення уваги на розробку та виробництво лікарських засобів від рідкісних (орфаних) хвороб, які загрожують життю людини або хронічно прогресують, призводять до скорочення тривалості життя або до інвалідності, поширеність яких серед населення становить не частіше ніж 1:2000.

Враховуючи, що за звичайних умов дослідження та виробництво лікарських засобів від хвороб, на які страждає лише невелика кількість людей, є комерційно не вигідним, законодавство ЄС, США та

Європейським агентством з лікарських засобів та поширюється на всі країни-члени ЄС. Однак одним з найбільших стимулів є передбачення механізму ексклюзивності на ринку: якщо лікарський засіб зареєстровано як орфаний, то протягом 10 років не може бути дозволений вихід на ринок лікарським засобом з тим же терапевтичним призначенням. У США та Японії передбачаються схожі засоби стимулювання розробки й виробництва орфаних лікарських засобів, включаючи податкові пільги та державне фінансування.

В Україні також передбачені певні пільги, але здебільшого вони стосуються саме виробників, які мають реєстрацію орфаних лікарських засобів за кордоном. Наприклад, експертиза матеріалів щодо лікарських засобів, ліцензованих Європейським агентством з лікарських засобів за централізованою процедурою, оригінальних (інноваційних) лікарських засобів, що були зареєстровані в країнах, регуляторні органи яких застосовують високі стандарти якості, що відповідають стандартам, рекомендованим Всесвітньою організацією охорони здоров'я (США, Японія, Австралія, Швейцарія, Великобританія, країни ЄС), проводиться за скороченим терміном у 45 днів. Лабораторні випробування під час реєстрації таких лікарських засобів не проводяться, що значно пришвидшує та здешевлює процедуру реєстрації.

Також дозволяється ввозити незареєстровані лікарські засоби на митну територію, якщо вони допущені до застосування на території США або держав-членів ЄС. Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ) у співпраці з Програмою розвитку ООН підписало низку довгострокових угод з виробниками орфаних ліків, поставка яких фінансується з державного бюджету України, що забезпечує виробників постійним ринком збуту. До того ж перелік програм для фінансування закупівлі лікарських засобів від рідкісних хвороб, як і перелік таких хвороб, поступово розширюється.

Таким чином, розробка та виробництво лікарських засобів від рідкісних хвороб є перспективним напрямком у фармацевтичному бізнесі, незважаючи на непоширеність таких хвороб серед населення.

Виробництво генериків як глобальний тренд

Виробництво генеричних лікарських засобів є одним з пріоритетних

напрямок у діяльності фармацевтичних компаній. Індія, яка є одним з найбільших виробників лікарських засобів, завдяки наявному правовому регулюванню має частку 20% від загального експорту генериків та біосимілярів у світі. В Україні, враховуючи матеріальний стан населення, фінансування державою генериків за програмою реімбурсації та недостатню підтримку розробки оригінальних (інноваційних) лікарських засобів, спостерігається тенденція до виробництва саме таких лікарських засобів.

У Наказі МОЗ №426 від 26.08.2005 р. надається визначення генеричного лікарського засобу як такого, що має аналогічний кількісний та якісний склад діючих речовин і таку саму лікарську форму, що й оригінальний (інноваційний) препарат, а також що взаємозамінність з ним доведена на підставі відповідних досліджень. Фактично, виробництво генериків можливе після спливу строку патентів на оригінальні лікарські засоби. Однак сьогодні правове регулювання у сфері патентування в Україні певним чином обмежує вітчизняних виробників у виробництві генеричних лікарських засобів.

Україна як учасниця Світової організації торгівлі підписала Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – *Угода ТРІПС*), взявши на себе зобов'язання виконувати додаткові застереження, які прямо не передбачені угодою. Так, до Закону України «Про лікарські засоби» внесене положення про встановлення так званого «ексклюзивного» терміну в 5 років щодо захисту інформації, яка міститься у досьє компаній, що реєструють оригінальні препарати в Україні. Протягом цього терміну, навіть після спливу дії патенту, не може бути зареєстрований препарат, який має таку ж діючу речовину, окрім передбачених законом випадків.

Водночас 23.01.2017 р. набули чинності зміни до Угоди ТРІПС, якими передбачено механізм примусового ліцензування стосовно запатентованої фармацевтичної продукції, який дозволяє країнам забезпечити доступність необхідних генеричних лікарських засобів, вироблених в інших державах. Такий механізм передбачено також у національному законодавстві.

Виробництво генеричних лікарських засобів є світовою тенденцією, яка набуває поширення в Україні. Виробництва генеричних лікарських засобів, за умови вдосконалення нормативно-правового регулювання, стане простішим для вітчизняних виробників, а генерики – доступнішими для населення.

Тенденції до поглиблення

Одним із трендів у галузі фармацевтики та біотехнологій є зростання кількості М&А угод. Передбачається, що їх кількість не буде зменшуватися, оскільки постійно тривають процеси реструктуриза-

ції та консолідації. Фармацевтичні компанії прагнуть зайняти передові позиції, здійснюючи виробництво як вже відомих, так і нових для них лікарських засобів, а також значно зменшити витрати шляхом консолідації. До того ж існує практика М&А угод між фармацевтичними виробниками та компаніями, які займаються розробками біотехнологій, що дозволяє поєднувати досягнення у цих галузях. Найбільше М&А угод стосується компаній, які займаються розробкою лікарських засобів від онкологічних хвороб, а також інфекційних хвороб, хвороб ЦНС, ендокринних та метаболічних розладів.

Таким чином, новою тенденцією є той факт, що поступово здійснюється перехід від укладення М&А угод на етапі, на якому дозволи регуляторних органів вже отримані, до укладення їх на початкових етапах розробки лікарських засобів – етапах доклінічних та клінічних досліджень.

Крім того, новим віянням на ринку охорони здоров'я великі міжнародні корпорації починають створювати незалежні компанії з охорони здоров'я, які мають на меті забезпечити працівників таких корпорацій безкоштовним доступом до охорони здоров'я. Одним з останніх прикладів такого альянсу корпора-

давства щодо імплементації медичної реформи. З положень таких змін випливає, що заклади охорони здоров'я перетворюються на некомерційні підприємства, а пацієнтам необхідно укладати договори про надання медичних послуг з лікарями з метою отримання таких послуг безкоштовно. При цьому лікарі все одно отримуватимуть кошти через заклади охорони здоров'я, які звітуватимуть Національній службі здоров'я про надання медичних послуг.

У зв'язку з цим в майбутньому може виникнути потреба у внесенні змін до законодавства, зокрема щодо запровадження поняття «професій публічного права», до яких належатимуть лікарі, провізори та представники інших професій, які з огляду на специфіку своєї роботи, надаватимуть відповідні послуги у сфері охорони здоров'я. Це зможе надавати поштовх до розвитку професійного самоврядування та дозволить вирішити етичні проблеми між лікарями й пацієнтам.

Щодо викликів і прогнозів розвитку фармацевтичного ринку України, які можна буде спостерігати протягом наступних років, глобальні тренди стимулюватимуть учасників фармацевтичного ринку до використання сучасних технологій та специфічних правових механізмів, а також залучення відповідного фінансування для розробки оригінальних лікарських засобів.

Розвиток фармацевтичного ринку напряму залежить від успішності реалізації Україною державної політики у сфері охорони здоров'я та імплементації учасниками фармацевтичного ринку глобальних трендів у свою діяльність.

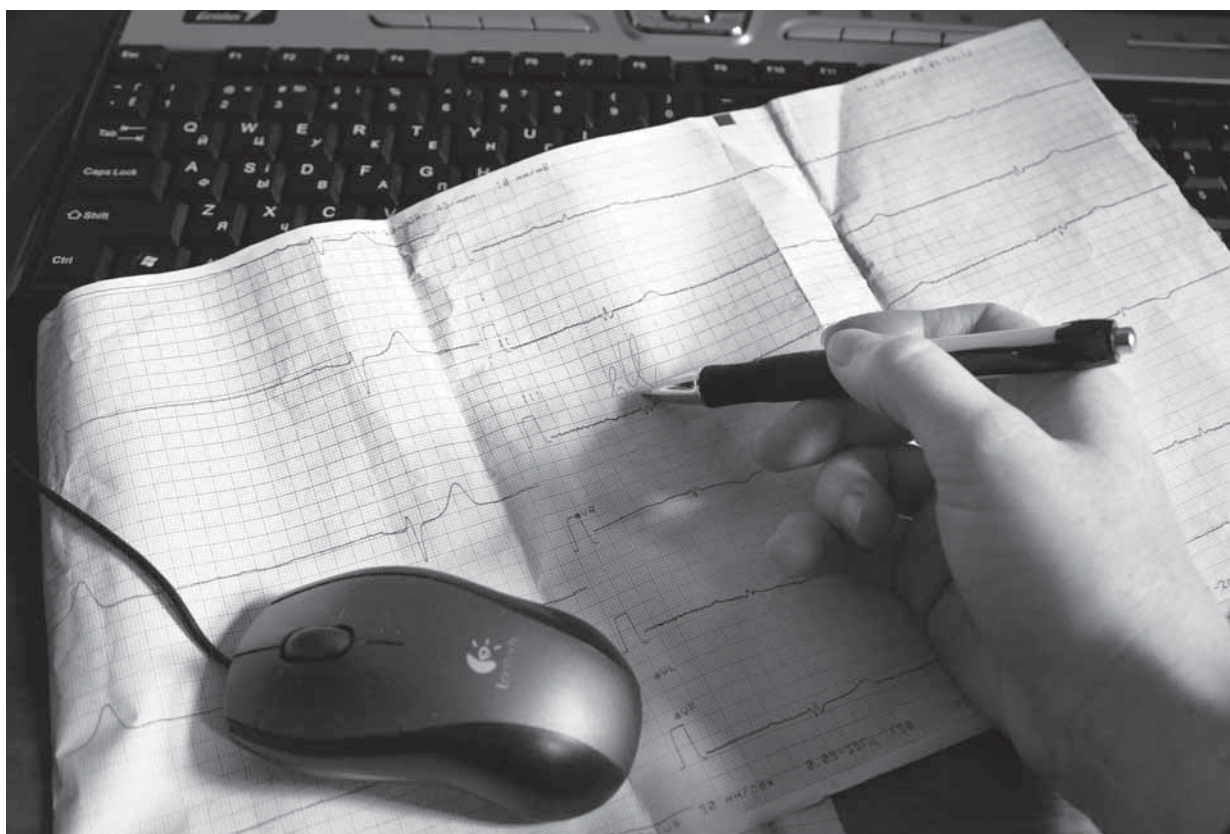
Одним із трендів у галузі фармацевтики та біотехнологій є зростання кількості М&А угод

Також для прискорення процесу розробки лікарських засобів використовуються специфічні правові механізми, які притаманні галузі фармацевтики, а саме: in-licensing (придбання об'єктів права інтелектуальної власності, головним чином реєстраційного досьє, на готовий лікарський засіб в іншого фармацевтичного розробника/виробника, з метою реєстрації цього лікарського засобу та виведення його на ринок власними зусиллями) та out-licensing (продаж прав на такі об'єкти для виведення на ринок зусиллями сторонньої компанії).

цій є Amazon, Berkshire Hathaway та JPMorgan Chase. Варто зазначити, що ефективність подібних альянсів здійснюватиме значний вплив на фармацевтичний ринок, оскільки метою незалежних компаній є доступність до охорони здоров'я, а тому незалежні компанії будуть націлені на зменшення вартості розробки й виробництва фармацевтичної продукції та надання послуг у сфері охорони здоров'я.

Медична реформа в Україні

Наприкінці 2017 р. в Україні була прийнята низка змін до законо-

Нові підходи АМКУ, або високі стандарти ведення бізнесу – не панацея від розслідувань

Олександр НАГОРНИЙ,
радник Sayenko Kharenko

Закінчення. Початок на стор. 9

В іншій справі швейцарська компанія «Алкон Фармасьютикалз ЛТД» і ПрАТ «Альба Україна», ТОВ «БадМ», ТОВ «ВЕНТА.ЛТД» і ТОВ СП «Оптіма-Фарм, ЛТД» у своїх угодах щодо імпорту в Україну лікарських засобів виробництва групи «Алкон» (переважно вузькоспеціалізованих та оригінальних) запровадили непрозорий механізм ціноутворення шляхом надання знижок ретроспективним способом. Це дозволило дистриб'юторам завищувати ціни на лікарські засоби виробництва групи «Алкон» під час реалізації через процедури державних закупівель, незважаючи на наявне в Україні державне регулювання торговельних надбавок.

Штрафи, накладені на Алкон і Серв'є, разом з їхніми дистриб'юторами, були порівняно невеликими та загалом складали 1 млн 650 тис. грн і

3 млн 567 тис. грн відповідно. Однак, як показав час, ці рішення, які надалі були переглянуті судами, фактично допомогли АМКУ відпрацювати та вдосконалити його підходи у наступній справі, рішення щодо якої АМКУ прийняв 14.11.2017 р.

Цим рішенням ТОВ «Санофі-Авентіс Україна» (далі – САУ), яке є дочірнім підприємством французького виробника фармацевтичної продукції Санофі, та двох дистриб'юторів ТОВ «БадМ» і ТОВ «Оптіма-Фарм» визнано порушниками конкурентного законодавства у вигляді антиконкурентних узгоджених дій, а також накладено штраф на САУ в розмірі 69,75 млн грн та на дистриб'юторів ТОВ «Оптіма-Фарм» і ТОВ «БадМ» 40,76 млн грн та 28,79 млн грн відповідно. БадМ та Оптіма-Фарм були найбільшими серед 10 дистриб'юторів, які у 2011 р. співпрацювали з САУ. Найімовірніше, саме тому лише вони потрапили в поле зору АМКУ в цій справі.

Це рішення, мабуть, є найбільш цікавим та суперечливим рішенням АМКУ у 2017 р., що демонструє нові підходи та заслуговує на більш детальний розгляд.

Дослідження АМКУ стосувалося 2011 р., коли САУ запровадило єдину систему знижок для всіх дистриб'юторів, заохочуючи їх збільшувати обсяги закупівель та винагороджуючи їх за досягнення певних цілей (обсяги закупівель, передплата, підтримання складських запасів тощо). Подібні моделі стимулювання використовувалися іншими фармацевтичними виробниками, а також вважались звичайними для інших галузей.

Після 5-ти років розслідування АМКУ дійшов висновку про вплив

умови угод дистрибуції на стимулювання обмежень конкуренції, вартість лікарських засобів Sanofi, реалізованих через процедури державних закупівель, та розподіл ринку за асортиментом товару.

Таким чином, у порівнянні з попередніми справами, АМКУ не обмежився лише оцінкою відносин щодо державних закупівель.

Чи є достатніми стимули?

У частині стимулювання обмежень конкуренції звинувачення АМКУ стосувалися того, що САУ продавало значну кількість (у порівнянні

там, тобто аптекам, а враховували це як власний додатковий дохід.

АМКУ проігнорував аргументи сторін про відсутність фактичних обмежень конкуренції та про те, що знижки не могли стимулювати дистриб'юторів так, щоб ті штучно створювали дефіцит конкуруючих продуктів, оскільки дистриб'ютори просто відреагували на попит споживачів і могли продавати лише те, що кінцеві споживачі готові купувати.

У процесі розгляду справи АМКУ припустив, що завдяки введенню знижок асортимент та обсяги продажів конкуруючих продуктів змен-

У порівнянні з попередніми справами, АМКУ не обмежився лише оцінкою відносин щодо державних закупівель

з місцевими замінниками) лікарських засобів та застосовував знижки, щоб стимулювати дистриб'юторів підтримувати такі продажі. При цьому АМКУ звертав увагу, що базою для нарахування знижок були обсяги продажів всіх препаратів, а накопичені знижки застосовувалися лише до окремих препаратів, щодо яких існує значна конкуренція, що таким чином обумовлювало перехресне субсидування. Водночас АМКУ зауважував, що дистриб'ютори не передавали ці знижки своїм клієн-

шилися. Однак, всупереч наданим сторонами доказам протилежного, у своєму рішенні АМКУ встановив, що відповідні дії можуть призвести до обмеження конкуренції, не вдаючись до доведення реальних наслідків, знизивши у такий спосіб рівень стандарту доказування. Враховуючи, що АМКУ не виявив наслідків обмеження конкуренції через 5 років після передбачуваного порушення, існують серйозні сумніви щодо того, чи виникли, чи можуть виникнути такі наслідки, чи дійсно вплинула

UBA Students' League

22-24.03
2018

UBA STUDENTS' LEAGUE PARTNERS

ANNUAL PARTNER EXCLUSIVE PARTNER OFFICIAL PARTNER PARTNER OF THE VENUE

PARTNER OF THE MOOT PARTNER OF THE MOOT

INFORMATION PARTNER

ІНФОРМАЦІЙНЕ ВИДАННЯ ПРОФЕСІЙНЕ КРИДИЧНЕ ВИДАННЯ

така поведінка на конкуренцію, чи може вона розглядатися як «узгоджена практика».

Відсутність антиконкурентних ефектів

Стосовно звинувачення САУ та дистриб'юторів, що відносини між ними вплинули на вартість лікарських засобів Санофі, реалізованих через процедури державних закупівель, варто звернути увагу на наступне. Формуючи звинувачення щодо цього порушення, АМКУ навів докази у вигляді вищої середньої ціни препаратів Санофі, які реалізували дистриб'ютори через процедури державних закупівель, у порівнянні з середньою ціною реалізації відповідних препаратів. При цьому АМКУ не взяв до уваги, що середня ціна на державних закупівлях до 2011 р. також була вищою на продукцію Санофі, що ставить під сумнів причинно-наслідковий зв'язок між відносинами (ретро-знижками) між САУ і дистриб'юторами та ціною на державних закупівлях.

АМКУ не взяв до уваги, що дистриб'ютори повністю незалежні у своїй поведінці та можуть використовувати зекономлені кошти від знижок на будь-які напрямки своєї діяльності. Державні установи у процесі закупівлі об'єднують препарати в лоти, які налічують, як правило, десятки різних найменувань препаратів. В цих умовах дистриб'ютори діють повністю незалежно, без будь-якого впливу та втручання з боку виробника, пропонуючи препарати, вироблені різними виробниками. Загальновідомо, що продукція інших виробників також часто реалізовувалася дорожче на державних закупівлях у 2010-2011 рр. та в інші періоди. Об'єктивними чинниками такої ситуації є наступні:

- високі вимоги до тривалості строків придатності препаратів під час державних закупівель, у порівнянні з вимогами аптек;
- очікуваний високий рівень інфляції в Україні у 2011 р. (у 2010 р. склав більше ніж 10%), коливання курсу євро у 2011 р. у межах 10% в умовах, коли препарати імпортуються з території зони євро, а державні органи практикують великі часові розриви між визначенням ціни на тендерах, безпосереднім замовленням товарів та платою за них;
- необхідність в деяких випадках на вимогу державних установ придбавати у банків банківські гарантії та представляти їх на тендер;
- безпосередньо витрати дистриб'юторів на підготовку, участь у тендерах, які не завжди закінчуються перемогою.

Тому обвинувачення, пов'язане з підвищенням цін на державних закупівельних тендерах, є достатньо суперечливим.

Враховуючи, що САУ не брало участі у жодних державних тендерах та не впливало на цінову політику її дистриб'юторів, досить складно уявити, як саме САУ могло або може впливати на ціни, які пропонуються дистриб'юторами під час тендеру, що є конкурентним процесом за визначен-

ням, особливо беручи до уваги відсутність будь-яких доказів спотворення будь-якого тендеру.

Загалом, у процесі доведення порушення у частині державних закупівель АМКУ не продемонстрував, де можна очікувати антиконкурентні наслідки «антиконкурентних узгоджених дій».

Особливості визначення ринку

Перед тим як перейти до аналізу третього звинувачення, розглянемо, які підходи застосував АМКУ, визначаючи товарні межі ринку.

Обґрунтовуючи взаємозамінність товарів, АМКУ спирається на Порядок проведення експертизи реєстраційних матеріалів на лікарські засоби, що подаються на державну реєстрацію (перереєстрацію), затверджений

рентний – «оригінальний») саме для цілей державної реєстрації препаратів.

Отже, у своєму аналізі ринку АМКУ застосував дуже вузьке визначення ринку, розглядаючи лише замінники з тією ж міжнародною незапатентованою назвою (INN) та дозуванням, повністю знехтувавши замінність багатьох фармацевтичних препаратів на основі медичних протоколів або споживчих характеристик у випадку, коли це не стосувалося державних закупівель. Навіть той самий продукт з різною кількістю речовини (наприклад, 100 мг та 200 мг) був визначений як окремий ринок.

Оскільки АМКУ звужив можливу взаємозамінність препаратів, Санофі за цією методологією мало частку на ринку понад 35% щодо багатьох препаратів. Цікаво, що навіть

Економічний аналіз на службі АМКУ

Обґрунтовуючи порушення в частині звинувачення САУ щодо розподілу ринку за асортиментом товарів, а саме в реалізації певного товару лише одному дистриб'ютору, АМКУ чи не вперше у своїй практиці у явному вигляді використовував економічний аналіз.

АМКУ з'ясував, що в угоді про дистрибуцію передбачено, що дистриб'ютор має право одержати знижку лише тоді, коли обсяги реалізації певних товарів складуть від 105% до 120% від продажів за попередній рік усіма дистриб'юторами.

Угода між САУ та дистриб'ютором не містила жодних обмежень (наприклад, заборону продажу дистриб'ютором товарів конкурентів САУ чи заборону продавати такі товари іншим дистриб'юторам тощо), але АМКУ, застосовуючи економічний аналіз, доводив, що умови угоди створюють ситуацію, коли ця частина ринку не залишається відкритою для конкуренції, оскільки жоден потенційний конкурент цього дистриб'ютора у разі укладення аналогічного договору навіть теоретично не міг отримати знижок, адже встановлений цільовий рівень для знижки занадто високий, а тому в будь-якого іншого дистриб'ютора відсутній інтерес щодо укладання відповідного договору.

Хоча інтерес дистриб'ютора з'являється не лише тоді, коли застосовується знижка, АМКУ не оцінював залежність інтересу від знижки. При цьому з наведених у рішенні АМКУ аргументів можна зробити висновок, що навіть єдиний дистриб'ютор не досяг за результатами року цільових показників та не одержав зазначеної знижки.

Уроки зі справ

Справа Санофі та інші згадані справи демонструють, що вертикальні відносини являють собою нову зону ризику для компаній в Україні, яка раніше була недооцінена.

В умовах недосконалості конкурентного законодавства щодо ефективного виявлення картелів як змов між конкурентами пріоритетними для АМКУ залишатимуться розслідування щодо вертикальних узгоджених дій як відносини між виробниками (імпортерами) та дистриб'юторами чи між учасниками різних рівнів дистрибуції (постачання) товарів і послуг.

Тому будь-які складні комерційні умови (крім знижок, що включені в рахунки-фактури) також можуть підпадати під контроль АМКУ. До того ж можливість зниження стандарту доказування, можливі недоліки в оцінці доказів, а також економічний аналіз, використаний АМКУ для підтвердження свого рішення у справі Санофі, свідчать про значне збільшення ризику переслідування навіть для компаній, які дотримуються найвищих стандартів відповідно до конкурентного законодавства. [✎](#)

**Вертикальні відносини
являють собою нову зону ризику
для компаній в Україні,
яка раніше була недооцінена**

наказом МОЗ. Цей порядок містить поняття взаємозамінності, яке використовується не для мети призначення лікарського засобу пацієнту, а для визначення поняття генеричного лікарського засобу (аналогічний кількісний та якісний склад діючих речовин і така сама лікарська форма, але не рефе-

за такого визначення були ринки, на яких частка ринку САУ була нижчою ніж 5%. Однак навіть у цих випадках АМКУ не застосував відповідне групове виключення, яке дозволяє реалізувати вертикальні угоди, й таким чином не виключив конкурентні ринки зі свого аналізу.

Запровадження професійного лікарського самоврядування

Зоряна ЧЕРНЕНКО,
експерт ЦППР, доцент НаУКМА,
доктор правових наук

Реформування системи охорони здоров'я має на меті піднести рівень надання медичних послуг в Україні до європейських та світових стандартів. Ведуться розмови про контроль за якістю послуг, ліцензування лікарів, пацієнтів турбує питання про відповідальність за неналежне лікування, страхування такої відповідальності тощо. Зазначені елементи притаманні кожній системі охорони здоров'я. Міністерство охорони здоров'я України підтримує впровадження всіх цих інститутів, але наразі це лише розмови, які не закінчуються прийняттям відповідних рішень. Досвід європейських держав свідчить, що якості надання медичних послуг, контроль за лікарями, фіксація помилок, ведення реєстру лікарів, видача їм лі-

цензій, підвищення кваліфікації та професійний розвиток, притягнення до відповідальності, розробка етично-моральних стандартів – це ті питання, які держава не може самостійно вирішувати та контролювати. Тому в усіх розвинених державах успішно функціонує професійне самоврядування професій в галузі охорони здоров'я.

В Україні Положення про МОЗ, затверджене постановою КМУ від 25.03.2015 №267, серед основних завдань міністерства не визначає формування політики щодо здійснення медичної професії, що можна вважати великою прогалиною у реформуванні системи охорони здоров'я. Для успішної медичної реформи необхідна зміна адміністративно-командної системи управління в охороні здоров'я на державно-суспільну, в якій питання щодо врегулювання всіх аспектів, пов'язаних з професією, вирішуватимуть не чиновники з міністерства, а представники професії, до яких буде довіра усієї медичної спільноти. Медична спільнота повинна бути залучена до заходів з реформування, мати можливість вносити свої пропозиції та брати безпосередню участь у розробці вимог, стандартів до медичної професії. Це стане можливим лише завдяки запровадженню професійного самоврядування лікарів, медичних сестер тощо.

В Україні існує практика професійного самоврядування в інших професіях, тобто окрім державних органів окремі питання регулюють також самоврядні та саморегуючі організації. До самоврядних можна віднести

адвокатські¹, нотаріальні самоврядні органи². До саморегуючих – арбітражних керуючих³.

Відмінністю між саморегуючими та самоврядними організаціями є сфера поширення їхніх повноважень і порядок формування.

Саморегуючі організації – це громадські об'єднання, які отримали статус саморегульованої організації та здійснюють громадський контроль за діяльністю членів організації, які є представниками цієї професії. Законодавством встановлені вимоги до таких об'єднань. До їхніх повноважень належать, зокрема, контроль за виконанням норм законодавства, участь у розробці нормативно-правових актів, які стосуються їхньої діяльності, професійна підготовка та підвищення професійної кваліфікації, участь у діяльності кваліфікаційних і дисциплінарних комісій, захист інтересів членів такої організації, робота з інформування населення тощо. Законопроекти, які розроблялися ще з 2009 р., передбачали створення саморегуючих організацій, які стосувалися розвитку підприємництва, орієнтувалися на суб'єктів господарювання та регулювання ринку як альтернатива державному регулюванню господарської діяльності.

Самоврядні організації – це організації, створені відповідно до закону,

на які покладено виконання певних функцій, що наразі належать державі. Особливістю такої організації є її створення відповідно до закону, а не за добровільним волевиявленням громадян. Така практика поширена в європейських державах ще з початку XX ст., а у Великобританії таку організацію створено законом ще у 1858 р.

Самоврядні організації є квазідержавними органами (організаціями публічного права), оскільки вони не належать до державних органів, але виконують за дорученням держави функції з регулювання діяльності, що стосується певної професії. Це своєрідний процес децентралізації, однак не в регіональному, а функціональному вимірі. Для створення такої організації потрібне розуміння з боку державних органів, що лише представники професії можуть краще, ніж держава, розуміти всі проблеми, які виникають у сфері їхньої безпосередньої діяльності, адже вони мають необхідні знання, бачення, кваліфікацію та досвід, щоб самостійно регулювати свою діяльність. Водночас держава лише створює на законодавчому рівні гарантії їхньої діяльності, фіксує повноваження, визначає принцип функціонування та фінансування.

Оскільки організації професійного самоврядування створюються не як об'єднання громадян, то не відбувається порушення ст. 36 Конституції України. Цю позицію зайняв також Європейський суд з прав людини у справі *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium* 1981 р. щодо відсутності порушення ст. 11 Європейської конвенції прав людини. Аналогічну позицію висловили Федеральний конституційний суд Німеччини та Конституційний суд Болгарії. Створення самоврядних професійних організацій не є перешкодою для створення громадських об'єднань лікарів, які можуть об'єднуватися для реалізації спільних цілей та інтересів.

Професійне самоврядування – це окремий вид самоорганізації громадян з метою представлення інтересів представників професії у суспільстві та перед державою, а також для регулювання та організації діяльності в цій професії. Така організація наділяється державою правом приймати та застосовувати зобов'язуючі, імперативні норми для представників професії. Самоврядній організації делегуються повноваження щодо формування політики держави в питаннях медичної професії, формування єдиних стандартів.

Відповідно до Мадридської декларації про професійну автономію та самоврядування лікарів 1987 р., професійна автономія лікарів є запору-

1 Закон України «Про адвокатуру»

2 Закон України «Про нотаріат»

3 Ст. 117 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

Процесуальне оновлення: перша практика

Минуло майже 2 місяці після того, як в Україні оновилося процесуальне законодавство. Ми вирішили запитати юристів, як ці зміни вплинули на їхню роботу.

Олексій КОЛТОК,
старший юрист Sayenko Kharenko

«15.12.2017 р. – знакова дата для адвокатів, практикуючих юристів та усього суддівського корпусу, адже в цей день відбулося повне оновлення процесуального законодавства. Всі справи, які розглядалися судами протягом тривалого часу, почали розглядатися за новими правилами. Практика свідчить, що на першому етапі розгляду справ більшість правників та суддів не опанували такі зміни. На нашу думку, це очікуваний перехідний період адаптації до нового законодавства.

Під час підготовки до перших судових засідань, які мали відбуватися за новими правилами, юристи зіштовхнулися з питанням визначення стадії судового процесу, з якої підлягають розгляду незавершені справи. Саме зі стадією розгляду справи за новими правилами пов'язується можливість подання доказів, визначення обставин, які підлягають доказуванню, подання заяв по суті спору та вчинення інших процесуальних дій. Зважаючи, що вказане питання залишено поза увагою законодавчого врегулювання, судді приймають різні процесуальні рішення у таких випадках. Виходячи з практики, більшість таких рішень приймаються без шкоди для реалізації прав сторін, пов'язаних з доказуванням власної позиції.

Особливий акцент у нових кодексах зроблений на запобігання зловживанню процесуальними правами, що наділяє суддів додатковим механізмом реагування на дії або бездіяльність учасників процесу. З власного досвіду можемо сказати, що суди вже задовольняють клопотання про накладення штрафів за ненадання витребуваних доказів та постановляють ухвали про тимчасове вилучення доказів у примусовому порядку від осіб, які ухиляються від їх надання. Однак відкритим залишається питання примусового виконання таких рішень, з огляду на відсутність відповідної процедури. Ми сподіваємося, що до того часу як будуть внесені зміни до Закону

України «Про виконавче провадження», активну роль у виконанні таких рішень відіграватиме суд шляхом здійснення контролю за виконанням ухвал та встановлення порядку їх виконання.

Положення нового процесуального закону покликані забезпечити учасників процесу отриманням повної та вичерпної інформації щодо змісту позовних вимог, заперечень проти позову та доказів на їх обґрунтування. Такі дії реалізуються шляхом завчасного направлення учасникам процесу відповідних заяв та документів. Учасники справи також вправі поставити свої запитання іншій стороні для деталізації питань, пов'язаних зі справою. Безперечно, така визначеність спрямована на користь вирішення справи, оскільки в багатьох випадках позовні вимоги формулюються не чітко. Водночас такі обов'язки збільшили обсяг адміністративної та технічної роботи юристів та адвокатів. Передбачається, що із запровадженням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи обсяг такої роботи має зменшитися. Однак наразі складно прогнозувати строки її фактичного запровадження в усіх судах України.

Не менш важливим і новим для процесу, а особливо для клієнтів, стала концепція повного відшкодування витрат на надання правової допомоги адвоката. Відтепер суду необхідно подати попередній (орієнтовний) розрахунок судових витрат, що в окремих випадках може потребувати більш чіткої деталізації вартості робіт у договорі про надання правової допомоги. На іншу сторону процесу це покладає додатковий обов'язок доведення неспівмірності таких витрат, якщо це необхідно.

Ми вважаємо, що нові процесуальні кодекси сприяють меті судочинства, оскільки вони спрямовані на підвищення ефективності розгляду справи. Водночас наявні колізії правових норм будуть врегульовані у процесі їх практичного застосування в судовій практиці.»

кою надання висококваліфікованої медичної допомоги. У країнах ЄС діють закони, якими самоврядним органам передано низку регуляторних функцій в системі охорони здоров'я, що дозволяє задовольняти потреби пацієнтів, населення, а також медичних працівників.

Професійне самоврядування має на меті захист, збереження, нагляд за дотриманням «професійного еталону» з професійної, правової, етичної позиції. В існуванні такого «професійного еталону» зацікавлені як суспільство, так і держава та профільне міністерство. Окрім того, до цього еталону входить етичний компонент, який не може бути проконтрольований державою, адже такі повноваження невласиві державі, а саме морально-етичні аспекти відіграють важливу роль у діяльності медичних працівників.

Запровадження лікарського самоврядування зможе повернути довіру суспільства до медичної професії, відновити престижність професії лікаря, зупинити відтік кадрів з системи охорони здоров'я України. Адже для ліка-

народним депутатом Мусієм О.С.), законопроект №5617-1 від 13.01.2017 р. «Про лікарське самоврядування» (поданий народним депутатом Богомолець О.В.), а також більш комплексний законопроект, який охоплює питання професійного самоврядування, №4736 від 31.05.2016 р. «Про стоматологічну діяльність».

Враховуючи значну кількість лікарів (приблизно 300 тис.), які повинні взяти участь у створенні самоврядної інституції, критично важливим є опрацювання перехідних положень вказаних законопроектів, які передбачають процедурні та організаційні аспекти. Вірогідно, доречним є пілотування організаційних процедур (а згодом підготовка рекомендацій щодо їх вдосконалення) у процесі створення нової для України інституції стоматологічного самоврядування за участю 20 тис. стоматологів.

Для суспільства така організація буде своєрідним гарантом якості, кваліфікованості та професійності наданої їм медичної допомоги, можливості притягнення до відповідальності та

Самоврядування має на меті нагляд за дотриманням «еталону» з професійної, правової та етичної позиції

рів участь у такій самоврядній організації означатиме захист, можливість впливати на ефективність всієї системи та реагувати на потреби професійної діяльності, сприятиме більшій згуртованості лікарської спільноти.

Законопроекти

У Верховній Раді України на сьогодні зареєстровано кілька законопроектів, які передбачають запровадження професійного самоврядування в охороні здоров'я. Зокрема, законопроект №5617 від 28.12.2016 р. «Про лікарське самоврядування» (поданий

отримання компенсації за неналежне лікування.

При цьому держава отримає організацію, яка опікуватиметься професією, сприятиме більш ефективному реформуванню всієї системи. Також створення лікарського самоврядування свідчить про інтеграцію України в систему стандартів медичної професії держав Європейського Союзу, адже у праві ЄС існує ґрунтовна нормативно-правова база, яка є основою для функціонування організацій професійного самоврядування медичних працівників у всіх державах-членах. [✎](#)

Лейбніц: печиво проти Ганноверського університету

Геннадій АНДРОЩУК,
головний науковий співробітник,
зав. лабораторії правового
забезпечення розвитку науки
і технологій НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України,
к.е.н., доцент, судовий експерт

Ім'я німецького філософа Готфріда Вільгельма Лейбніца поставлено на карту в недавній суперечці між відомим печивом німецького виробника хлібобулочних виробів (компанією Бахлсен (Bahlsen)) та одним з найважливіших університетів Німеччини (Університетом Ганновера).

Leibniz (укр. Лейбніц) – торговельна марка печива, названого на честь Готфріда Вільгельма Лейбніца, яке виробляється німецькою компанією Бахлсен з 1891 р. (вже протягом 127 років!). Причина, через яку печиво має ім'я знаменитого німецького філософа та математика Готфріда Вільгельма Лейбніца, полягає в тому, що він значну частину свого життя прожив у Ганновері, де у липні 1889 р. була заснована компанія Бахлсен.

Варто зазначити, що це не єдиний випадок, коли продукти харчування називали на честь відомих історичних особистостей (близький прик-

лад – моцарткугель). Засновником компанії «Hannoversche Cakesfabrik H. Bahlsen» був Герман Балсен. На чолі з онуком Вернером Балсеном компанія донині залишається під сімейним контролем.

Сучасна лінійка продукції під цією маркою налічує близько 15-ти найменувань, серед яких класичні Leibniz Butterkeks, варіант з какао Leibniz Kakaokeks, печиво з шоколадом Leibniz Choco, печиво Leibniz Zoo у вигляді фігурок тварин.

Оригінальний дизайн Leibniz Butterkeks не змінювався з моменту його появи. Печиво має прямокутну форму, на ньому надруковано «LEIBNIZ BUTTERKEKS», а по краях печива налічується 52 зубчики. Однак цей дизайн є похідним від дизайну печива Petit Beurre, створеного у 1886 р. французькою компанією Lef vre-Utile. Печиво Leibniz Butter продається у більше ніж 50 країнах світу.

Компанія Бахлсен зареєструвала торговельні марки, що містять слово «Leibniz», для широкого спектра своїх хлібобулочних виробів з 1897 р., після того популярного звичаю в торгівлі, щоб назвати продукти харчування на честь знаменитих людей.

Університет Ганновера з 2006 р. почав називатися «Лейбніцький університет Ганновера» на честь його найвідомішого вченого.

До 2015 р. компанія Бахлсен та Університет мирно співіснували без жодних конфліктів. Проте коли Університет відкрив магазин подарунків під назвою «Лейбніц-магазин» та зареєстрував кілька доменних імен «Лейбніц-магазин», компанія Бахлсен відчула потребу захистити свої права на торговельну марку.

Наразі інтернет-магазин Університету не продає хлібобулочні вироби, але має особливий чай «Leibniz»

та ігристе вино, що вказує доступність цих продуктів у місцевому магазині в Університеті. Продукти, які продаються в інтернет-магазині – це переважно товари мерчандайзингу (канцелярське приладдя, футболки та невеликі електронні гаджети).

На початковому етапі перемовин з врегулювання спору компанія Бахлсен запропонувала, щоб Університет перейменував магазин на «Uni Leibniz Shop», з метою усунення ризику сплутування з брендом бісквіта, але Університет не погодився з цим.

Справа тепер знаходиться на розгляді в обласному суді Гамбурга. Цей суд був обраний в обласному суді Ганновера у зв'язку з його особливим досвідом у питаннях торговельних марок. Цікаво подивитися, як розвиватиметься суперечка, адже буде розглянуто декілька аспектів закону про торговельні марки, які суд має взяти до уваги.

Одним з таких аспектів є репутація більш ранньої торговельної

марки, а також питання про те, чи може компанія Бахлсен заборонити використання третьою стороною назви «Лейбніц» щодо продуктів, які конкретно не охоплюються його реєстраціями. Компанії Бахлсен необхідно буде продемонструвати, що таке використання надає несправедливу перевагу або негативно впливає на відмінний характер чи репутацію зареєстрованого знака.

Водночас у цьому конкретному випадку репутація імені «Лейбніц» є не лише результатом використання компанією Бахлсен торговельної марки для знаменитого печива. Це ім'я було знаменитим раніше, ніж Бахлсен його зареєструвала. Саме тому компанія обрала таку назву для своєї продукції. Можна вважати, що Університет використовує репутацію філософа, а не бісквіта, якщо компанія Бахлсен не зможе довести, що клієнти університетського магазину більш знайомі з бісквітом, ніж з філософом. [К](#)

VIII Міжнародна Конференція

**«Управління проблемною
заборгованістю.
Інновації 2018»**

13 березня • Київ • Україна

т./ф.: +38 (056) 375 72 80 • +38 (056) 375 72 81

office@business-format.com.ua

www.business-format.com.ua

Медичне право: регіональний фокус

Оксана ХІНОЦЬКА,
старший юрист ЮК «Асмунд»,
м. Рівне

Аналізуючи розвиток юридичного бізнесу останніх років, можна помітити стрімке зростання інтересу до медичного права та його відокремлення в окрему практику багатьма юридичними компаніями. Юридичні компанії Рівненської області ці процеси не обійшли стороною.

Наша компанія однією з перших на Рівненщині почала працювати у зазначеній сфері. Порівняно молода практика медичного права все частіше стає затребуваною серед наших клієнтів. Основна увага нашої команди зосереджена на юридичному супроводі медичного бізнесу приватної форми власності.

У процесі створення та подальшого супроводу діяльності медичних закладів, центрів, кабінетів тощо (далі – *медичні заклади*) зустрічається багато «підводних каменів», які ми допомагаємо оминати новоствореним медичним закладам.

Клієнтські запити

Звертаючись до нас, клієнти ставлять запитання про те, в якій організаційно-правовій формі їм діяти, як правильно сформувати пакет документів, необхідний для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності в медичній сфері (інколи клієнти висловлюють одну й ту саму думку у питанні ліцензування: спочатку здається все легко – один нормативний документ, який встановлює умови для отримання ліцензії, але коли доходить до діла, виявляється, що там ще чималенька кількість підзаконних актів, у разі недотримання яких орган ліцензування відмовляє у наданні ліцензії), яку потрібно розробити внутрішню документацію, чи необхідно укладати договори про надання медичних послуг тощо.

Якщо з організаційно-правовою формою не виникає багато запитань, то щодо формування пакета документів для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності в медичній сфері є свої особливості.

Без матеріально-технічної бази, яка відповідала б вимогам, встановленим для надання тієї чи іншої медичної послуги за визначеними клієнтом медичними спеціальностями, та без відповідного кадрового складу – процедура отримання ліцензії затягнеться надовго.

Тому, передусім, важливо проводити консультації щодо необхідної матеріально-технічної бази: які вимоги встановлюються до приміщення, де має здійснюватися діяльність (квadrатура, інженерне оснащення приміщення відповідно до Державних будівельних норм «Заклади охорони здоров'я»), яке необхідне медичне обладнання.

Після створення матеріально-технічної бази наші фахівці сприяють в отриманні акту санітарно-епідеміологічного обстеження. Паралельно вони допомагають клієнту з формуванням кадрового складу та розробкою проектів посадових інструкцій, штатного розпису.

Під час формування кадрового складу виникають проблеми, оскільки хоча б найменші відхилення від вимог, які прописані до кадрового складу (наприклад, запросили на роботу спеціаліста, який не має відповідної освіти за заявленою медичною спеціальністю або протягом довгого часу не працював за відповідною спеціальністю), клієнта чекає відмова в отриманні ліцензії.

Коли основна робота зроблена, ми доформовуємо пакет документів. Найголовніше – це повне (враховуючи положення підзаконних актів) відображення необхідної інформації у відомостях про стан матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання, наявність персоналу із зазначенням його освітнього і кваліфікаційного рівня) та подаємо його до МОЗ. Після цього ми супроводжуємо розгляд документів МОЗ до моменту отримання ліцензії. Звичайно, для клієнтів і для нас той момент, що орган ліцензування знаходиться лише в Києві, є не дуже зручним.

За бажанням клієнта (а в більшості випадків це так і відбувається) після отримання ліцензії фахівці нашої компанії надалі супроводжують діяльність медичного закладу (розробляють договори на надання медичних послуг, здійснюють врегулювання конфліктів з пацієнтами, юридичний супровід під час проведення перевірок контролюючими органами).

Крім цього, наша компанія, як бонус, проводить тренінг з працівниками наших клієнтів з метою ознайомлення з їхніми правами та обов'язками, з правами та обов'язками пацієнтів, яким чином діяти у разі виникнення конфліктів з пацієнтами, розглядаються приклади,

коли та яка може наставати відповідальність медичного працівника, яку документацію потрібно вести в обов'язковому порядку.

Проведення такого тренінгу допомагає нам помітити проблемні аспекти в роботі медичного персоналу. Як виявляється, деякі представники медперсоналу елементарно не розуміли ступінь відповідальності перед пацієнтом, що під час надання медичної послуги персонал повинен вести діалог з пацієнтом,

У практиці нашої компанії трапляються випадки, коли громадяни звертаються за допомогою в оформленні пакета документів на отримання страхового відшкодування за комплексним договором страхування подорожуючих за кордоном (що включає медичне страхування). Це цікаві справи, оскільки настання страхових випадків за кордоном під час подорожі, пов'язане з отриманням медичних послуг, буває не так часто.

У процесі створення та супроводу діяльності медичних закладів зустрічається багато «підводних каменів»

в якому донести повну інформацію про стан здоров'я. Якщо були виявлені проблеми зі здоров'ям, необхідно максимально зрозуміло пояснити схему лікування, дізнатися (або у разі відсутності інформації встановити), чи немає алергії на той чи інший препарат. Не дотримуючись цих правил, медичний персонал свідомо підводить себе до тієї межі, коли не виконуються професійні обов'язки, порушуються права пацієнтів, а також навіть може бути притягнутий до відповідальності.

У процесі формування пакета документів є свої нюанси, оскільки в більшості випадків клієнт під час лікування за кордоном отримує не всі документи, які необхідні для того, щоб страхова компанія виплатила страхову виплату.

Сьогодні ми ведемо переговори з дитячим ігровим центром щодо створення на його базі медичного пункту. Робота з дітьми – це завжди травми, а наявність медичного пункту стане гарантією для батьків, що дитина залишається у надійних руках. [✎](#)

Тенденція e-docs: як не залишитися поза грою?

Олександр ВЕРНИГОРА,
CEO Intecracy Deals

Крістіна ГОНЧАРОВА, к.е.н.,
керівник напрямку комплаєнс ПАТ
«Укрпошта», викладач Навчально-
методичного центру Державної
служби фінансового моніторингу

Конкурентоздатність – одна з основних умов успішного розвитку бізнесу, що диктує необхідність впровадження передових технологій. Нехтування ІТ-інноваціями може призвести до того, що бізнес не лише залишить велику арену провідних гравців, а й взагалі піде з ринку, оскільки більш спритні конкуренти, які застосовують у своїй діяльності інноваційні ІТ-підходи, витіснять або поглинуть неконкурентоспроможний бізнес.

Таким чином, бізнес має тримати руку на пульсі тих ІТ-інновацій, які з'являються у сфері його діяльності, щоб в один чудовий момент не лише не втратити своїх основних клієнтів і не опинитися поза грою, але й продовжити ринкову експансію.

Термін paperless («безпаперовий офіс») вперше прозвучав у 1970 р. Сьогодні це слово набуває все більшої популярності та значущості у світі, оскільки ІТ-технології просулися у напрямку втілення у життя «безпаперового офісу» і зробили його реальним для організацій будь-якого ступеня адміністративної та бізнес-процесуальної складності. Сьогодні можна відзначити тенденцію paperless та автоматизації бізнес-процесів, яка стає все більш актуальною для всіх напрямків бізнесу в Україні. Насамперед, така тенденція продиктована з боку держави шляхом прийняття відповідних регулюючих актів.

У другій половині 2017 р. було дуже помітно, що регулятор у бан-

ківській сфері – Національний банк України – поставив перед собою мету перевести у безпаперовий вигляд більшу частину паперової роботи, яка властива банкам. Так, постанова Правління НБУ №78 «Про затвердження Положення про застосування електронного підпису в банківській системі України», яка набула чинності 17.08.2017 р., надала можливість українським банкам перейти на електронний документообіг зі своїми клієнтами. Окрім того, Положення №78 зобов'язало банки розробити внутрішні документи, що регулюють роботу з електронними документами, підписаними електронним підписом. Таким чином, банки повинні гарантувати клієнтам можливість взаємодіяти з ними в електронному вигляді.

Також клієнтам, які вже мають рахунки в банку, було надано право на відкриття таких рахунків у цьому банку без особистої присутності шляхом подання документів в електронному вигляді. Постанова №106 «Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 20.10.2017 р. передбачає, що якщо клієнт вже має в банку рахунок, цей клієнт ідентифікований і верифікований банком, сформована справа з юридичного оформлення рахунку, то відкриття нового рахунку може здійснюватися банком на підставі поданих клієнтом за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем документів в електронній формі, визначених

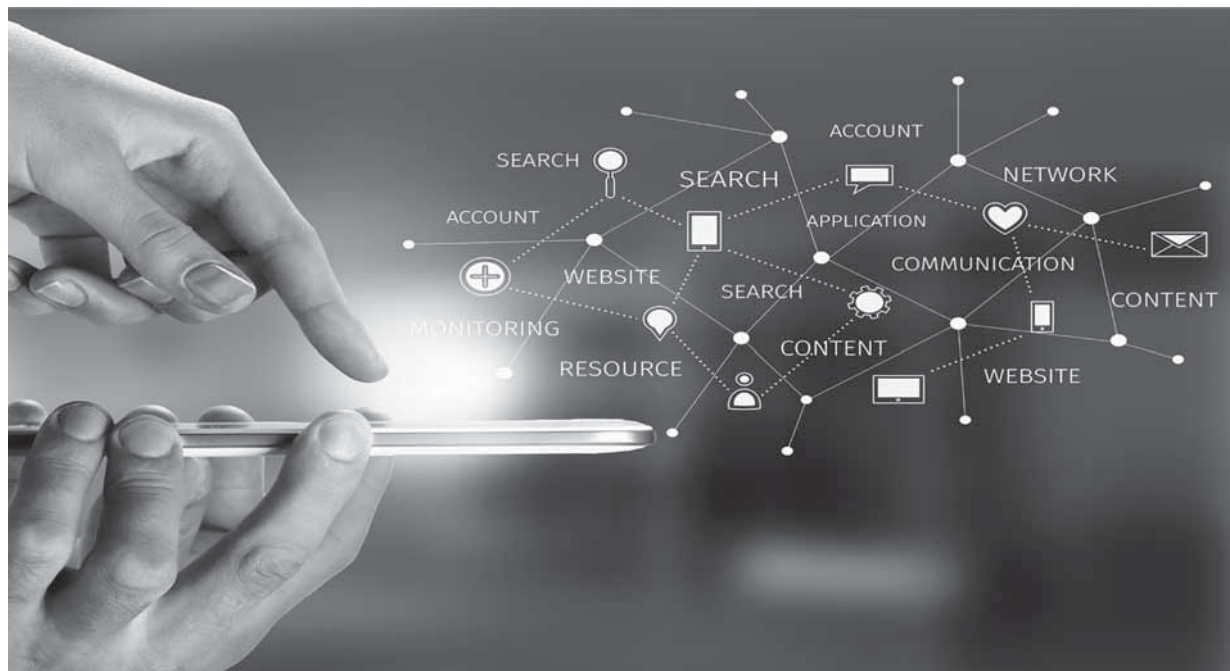
Інструкцією «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах». Таким чином, банки повинні спростити свої взаємовідносини з клієнтами шляхом використання електронного документообігу.

Ще одним підтвердженням тенденції paperless, яка сьогодні простежується в Україні, є поява так званого електронного суду. У грудні минулого року розпочалася нова судова реформа (передбачена Законом України №2147-VIII від 03.10.2017 р. «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»), що передбачає створення та функціонування в нашій країні Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЕСІТС), яка являтиме собою так званий «електронний суд».

За прогнозами держоргану, який відповідає за створення ЕСІТС, остання повинна запрацювати вже на початку 2019 р. Однак бізнес вже сьогодні повинен готуватися до роботи з електронним судом. Річ у тім, що судові рішення та інші процесуальні документи будуть відправлятися учасникам судового процесу на їхні офіційні електронні адреси в ЕСІТС. Адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, держоргани, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання державного і комунального секторів економіки обов'язково повинні будуть зареєструвати офіційні електронні адреси в ЕСІТС. Інші особи зможуть це зробити у добровільному порядку.

При цьому передбачено обов'язкову реєстрацію в ЕСІТС у день надходження позовних та інших заяв, скарг та інших передбачених законом процесуальних документів, які подаються до суду. Також Закон містить визначення «електронних доказів» та регламентує порядок їх подання в суд. Як бачимо, робота українських судів перетворюється в повністю електронну. Звичайно, сторони зможуть подавати документи до суду в паперовому вигляді, але суд буде переводити ці документи в електронний вигляд. Таким чином, зникне питання багатьох компаній про те, яке ставлення мають суди до електронного документообігу? Віднині суди переходять на електронний документообіг.

Важливо відзначити, що тенденція paperless надає можливість

бізнесу економити значні кошти, які сьогодні витрачаються на друк і доставку документів, а також економити час співробітників на узгодження та підписання документів. Отже, компанії вже сьогодні повинні звернути увагу на цю тенденцію і не пропустити момент.

Розглянемо реальні бонуси, що впливають на успішність роботи юридичної фірми, яка впровадила зазначену інновацію.

Усувається необхідність у фізичному сховищі документів. Для отримання доступу до фізичної шафи з документами вам потрібно фактично стояти перед нею. Використовуючи е-документообіг, ви можете отримувати файли, дані та інформацію онлайн з будь-якого місця, якщо у вас є сумісний пристрій і право доступу. Е-документообіг – це один з найбільших кроків у напрямку «безпаперового офісу».

• Забезпечується автоматичний захист власних даних від втрати або крадіжки в межах резервного доступного середовища. Реалії диктують необхідність забезпечення зберігання даних бізнесу та клієнта найбільш безпечним способом. Для повного спокою зберігання документів та інших даних у системі е-документообігу набагато безпечніше, ніж у кабінеті, до якого люди можуть мати доступ, без на-

лежного дотримання комерційної таємниці.

• Гарантується захист файлів від екологічних катастроф (пожежа, повінь тощо). Мінімізація ризиків, пов'язаних з подібними стихійними лихами, є важливим елементом управління організацією та системою внутрішнього контролю. Зберігання файлів у підвалі або архівному блоці може призвести до того, що ваша конфіденційна документація постраждає від пожежі чи повені. Для пошкодження файлів не потрібно великої кількості води, навіть вологість або конденсація можуть серйозно пошкодити документацію. Обираючи е-систему, ви будете краще пристосовані для захисту ваших файлів потенційних лих, а також зможете забезпечити підтримку безперервності бізнес-процесів юридичної фірми.

• Е-документообіг виступить як превентивний механізм дублювання функціональних та «паперових» елементів. Впровадивши цю новачку, ви можете зберігати в одному місці всі дані про свого клієнта і документи, які мають до нього відношення. Інформація про останні події стосовно конкретного клієнта буде доступна для практики і не пропущена, включаючи документи у справах, записи часу, білінгові, юридичні та клієнтські рахунки, що

підвищить ефективність та продуктивність роботи.

• Ви впровадите принципи грамотного тайм-менеджменту. Економія часу та підвищення ефективності апріорі гарантуються системою е-документообігу, адже це його неодмінна частина. Ваші цифрові документи можна буде зберігати, завантажувати, індексувати й шукати набагато швидше, ніж паперові. Ця система насправді інноваційна.

• Це чудова можливість повноцінної співпраці в онлайн-режимі. Ви зможете працювати безпосередньо через мережу Інтернет, обмінюючись даними, без необхідності зберігання паперових копій всіх документів. Це позбавить вас від багатомисних заплутаних папок паперу, що захааршують офіс. Робота в інтерактивному середовищі з колегами та клієнтами, які використовують е-документи, прискорює процес завершення будь-якої справи, гарантуючи, що сторони працюють з однією і тією ж версією та ніколи не втратять останню.

• У вас з'являється можливість необмеженого зберігання та масштабованості. Адже «безпаперовий офіс» може бути таким маленьким або великим, як ви забажаєте. Складський простір більше не є проблемою, оскільки сховище стає необмеженим у межах вашої систе-

ми. Крім того, він досить гнучкий, щоб масштабуватися відповідно до потреб вашого бізнесу.

• Ви маєте можливість проведення безпаперових зборів. Надання доступу до е-документів означає, що немає потреби роздруковувати документи та файли, а також турбуватися про те, щоб залишити їх в офісі.

• Слідуючи світовим тенденціям у межах системи комплаєнс, ми не можемо не згадати про екологічний бонус. Використовуючи систему е-документообігу, ви збережете папір, дерева і будете знаходитися в рамках високорозвиненої екологічної політики, використовуючи найефективніший досвід (найкращі практики). Тобто найбільш очевидною і важливою перевагою «безпаперового офісу» є скорочення споживання паперу. Щоразу, коли ви відправляєте документ в електронному вигляді, замість використання паперу, ви робите світ більш екологічно стійким.

Це далеко не повний перелік бонусів, які надає paperless та е-документообіг як інновація, що перетворює його в життя. Завдяки зазначеним можливостям гравці, які слідуєть таким правилам великої гри, не тільки залишаються на полі, але й продовжують свою переможну експансію. [✎](#)

ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АСОЦІАЦІЯ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ»

VI СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ФОРУМ

15 БЕРЕЗНЯ
2018 РОКУ

м. Дніпро
Культурно-діловий
центр «Менора»

ЕКСКЛЮЗИВНИЙ ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПАРТНЕР
АССИРІЯ
АДВОКАТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

ПАРТНЕРИ
ACC **VB PARTNERS**

ПАРТНЕР СЕКІ
AXON

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА
pravotoday

ГЕНЕРАЛЬНИЙ МЕДІА-ПАРТНЕР
ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА

МЕДІА-ПАРТНЕРИ
CEE LEGAL MATTERS **KyivPost**

МЕДІА-ПАРТНЕР ПРОЄКТІВ АІУ
Юридична Газета

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВА ПІДТРИМКА
ЛІГА ЗАКОН

Готель Hilton Kyiv
23.02.2018

XIV ЩОРІЧНИЙ ЮРИДИЧНИЙ ФОРУМ

РОЗВИТОК РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

ЕКСКЛЮЗИВНИЙ ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПАРТНЕР
АЛЕКСЕЕВ БОЯРЧУКОВ
ТА ПАРТНЕРИ

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА
ACC **mInd** **LEGAL BUSINESS LAW**

ГЕНЕРАЛЬНИЙ МЕДІА-ПАРТНЕР
ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА

МЕДІА-ПАРТНЕРИ
CEE LEGAL MATTERS **KyivPost**

МЕДІА-ПАРТНЕР ПРОЄКТІВ АІУ
Юридична Газета

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВА ПІДТРИМКА
ЛІГА ЗАКОН

Про «не зміну» старих позицій у реформованому Верховному Суді

Євгеній СОКУР,
юрист-аналітик TaxLink

Новий Верховний Суд вже запроваджував, почали з'являтися перші рішення у податкових спорах. Однак, очевидно, деякі правові позиції залишаться незмінними навіть після судової реформи.

Позиція про нелегальність операцій фіктивного підприємства

У постанові Верховного Суду від 16.01.2018 р. у справі №2а-7075/12/2670 було «успадковано» позицію Верховного Суду України щодо статусу фіктивного підприємства.

Звернемося до фабули справи. Податковим органом було проведено перевірку платника податку, за результатами якої зроблено висновок про те, що здійснювані ним операції не мають реального характеру. Свою позицію фіскали обґрунтовували, посилаючись на преюдицію: вироком суду у кримінальній справі директор контрагента платника податку був визнаний винним у скоєнні злочину (фіктивне підприємство), передбаченого ст. 205 Кримінального кодексу України. Це послугувало підставою для твердження про те, що операції з таким контрагентом апіорі не можуть мати реального характеру.

Наполягаючи на презумпції добросовісності платника податку, товариство наголошувало, що не зобов'язане було перевіряти добропорядність і дотримання норм податкового та іншого законодавства своїх контрагентів.

Проаналізувавши обставини справи, Верховний Суд дійшов вже знайомого висновку про те, що статус фіктивного, нелегального підприємства несумісний з легальною підприємницькою діяльністю. Суд наголосив, що господарські операції таких підприємств не можуть бути легалізовані навіть у разі формального підтвердження документами бухгалтерського обліку.

Така позиція, як відомо, була притаманна рішенням старого Верховного Суду України. Прикладом цього може слугувати, зокрема, постанова Верховного Суду України від 01.12.2015 р. у справі №826/15034/14.

Верховний Суд: «...Суд погоджується з висновком судів попередніх інстанцій, які встановили, що всі первинні документи контрагента позивача (товариства з обмеженою відповідальністю) є неналежними, оскільки вони підписані особою, яка значилася як засновник та директор товариства, проте фактично жодного відношення до вказаного підприємства не має, фінансово-господарською діяльністю не займається, адміністративно-розпорядчі функції керівника підприємства не виконує, що встановлено в межах розслідування кримінальної справи, порушеної за фактом вчинення злочинів, передбачених ч. 2 ст. 205 ч. 1, ч. 3 ст. 358 Кримінального кодексу України... Статус фіктивного, нелегального підприємства несумісний з легальною підприємницькою діяльністю. Господарські операції таких підприємств не можуть бути легалізовані навіть у разі формального підтвер-

дження документами бухгалтерського обліку».

Повторення сталої позиції щодо позапланових невідвізних перевірок

У постанові від 16.01.2018 р. у справі №2а/1570/4582/11 Верховний Суд продублював позицію, раніше висловлювану в рішеннях Верховного Суду України стосовно порядку проведення документальних позапланових невідвізних перевірок.

Податковим органом було проведено документальну позапланову невідвізну перевірку приватного підприємства, за результатами якої платникові було зменшено розмір від'ємного значення суми податку на подану вартість.

Однак підприємство наполягало, що податковий орган допустив грубе порушення норм законодавства щодо порядку проведення податкової перевірки, тому вимагав визнати її незаконною. Так, платник податку акцентував увагу суду на відсутності доказів направлення або вручення йому копії наказу про призначення перевірки, а також повідомлення про дату та місце її проведення. При цьому дані акта перевірки свідчили, що вона була розпочата в день

видання наказу про її проведення і закінчена на наступний день, що фактично унеможливило своєчасне повідомлення платника податків про її проведення та позбавило його можливості реалізувати свої права.

Проаналізувавши обставини справи, Верховний Суд дійшов висновку, що без належного та завчасного ознайомлення платника податків з наказом про проведення позапланової невідвізної перевірки остання повинна визнаватися незаконною.

Така ж позиція висловлювалася раніше Верховним Судом України, наприклад, у постанові від 27.01.2015 р. у справі №21-425а14.

Верховний Суд: «...Колегія суддів Верховного Суду дійшла таких висновків: перевірка є способом реалізації владних управлінських функцій податковим органом як суб'єктом владних повноважень, який зобов'язаний діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України. Лише дотримання умов та порядку прийняття контролюючими органами рішень про проведення перевірок, зокрема документальних позапланових невідвізних, може бути належною підставою наказу про проведення перевірки. З наказом про перевірку, відомостями про дату її початку та місце проведення платник має бути ознайомлений у встановлений законом спосіб до її початку. Невиконання вимог п. 79.2 ст. 79 ПК України призводить до визнання перевірки незаконною та відсутності її правових наслідків».

Принцип стабільності та транспортний податок

У постанові від 18.01.2018 р. у справі №804/1241/17 Верховний Суд висловив позицію, якої раніше притримувався Вищий адміністративний суд України щодо порушення 6-місячного строку при внесенні змін до елементів транспортного податку.

Верховний суд: «...Зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше ніж за 6 місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року. При цьому опублікування рішення органу місцевого самоврядування про встановлення транспортного податку, як місцевого податку, пізніше 15 липня року є підставою для застосування відповідних норм оподаткування не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом».

Протидія корупції: to-do list для бізнесу

Впровадження та реалізація міжнародними компаніями антикорупційних стандартів в Україні

Вікторія МЕЛЬНИЧЕНКО,
PhD, керівник практики
комплаєнсу Integrites

Протистояння корупції в державному та приватному секторах на світових ринках є одним з найважливіших пріоритетів для великих міжнародних корпорацій. Варто зазначити, що у 2017 р. під час опитування 123 провідних фахівців з комплаєнсу міжнародних компаній з'ясувалося, що 30% респондентів визнають своїм найбільш складним завданням переконування інших працівників компанії (своїх «внутрішніх клієнтів») дотримуватися комплаєнс-програм у повсякденному діловому житті.

26.04.2015 р. набув чинності Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. (далі – Закон), який встановлює низку обов'язків та обмежень для суб'єктів господарювання. Зокрема, державні, комунальні підприємства, господарські товариства (в яких державна або комунальна частка перевищує 50%), де середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує 70 млн грн; а також юридичні особи, які є учасниками попередньої кваліфікації, учасниками процедури закупівлі відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель», якщо вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг), робіт дорівнює або перевищує 20 млн грн, обов'язково повинні затвердити антикорупційну програму та запровадити посаду комплаєнс-офіцера (Уповноваженого).

У контексті впровадження антикорупційних стандартів міжнародними компаніями, що займаються бізнесом в Україні, необхідно відзначити Закон про корупцію за кордоном – FCPA. Принцип національ-

ності FCPA, федерального закону США від 1977 р., застосовується до будь-якої американської компанії (її філії), громадянина та резидента США, що діють у межах закордонної корупційної практики, незалежно від того, чи вони фізично присутні в США. Під час прийняття вищезначеного закону на засіданні сенату було підкреслено: «Зловмисне корпоративне шахрайство впливає на стабільність закордонного бізнесу». Саме неухильне слідування нормам FCPA дозволяє міжнародним компаніям здійснювати прозорий, чесний та прибутковий бізнес, адже неетична дорога завжди веде бізнес до негативних наслідків, у тому числі до високих фінансових штрафів.

Останнім часом у списку найвищих штрафів, понесених компаніями відповідно до FCPA, з'явилися великі міжнародні компанії. Наприклад, Teva Pharmaceutical Industries Ltd у грудні 2016 р. визнала, що давала хабарі державним службовцям з Росії, України та Мексики в період 2001-2013 рр. та понесла за це кримінальну відповідальність у вигляді 283,2 млн доларів штрафу. У лютому 2016 р. VimpelCom разом зі своєю дочірньою узбецькою компанією Unitel LLC погодилася сплатити 230,3 млн доларів штрафу після визнання надання хабаря урядовій особі Узбекистану в період 2006-2012 рр. для полегшення їх входження та подальшого функціо-

нування на телекомунікаційному ринку Узбекистану.

Сума у розмірі 671 млн фунтів стерлінгів, яку сплатить інженерний гігант Великобританії Роллс-Ройс за врегулювання корупційного кейса з органами влади США, Великобританії та Бразилії, увійде в історію 2017 р. як найбільше покарання декількох останніх років за порушення вимог антикорупційного законодавства. Також компанія Роллс-Ройс сплатить 170 млн доларів Міністерству юстиції США та 26 млн доларів США Бразильським органам влади. Такі значні суми штрафів стали результатом розслідування, яке тривало майже 6 років, за фактом надання посадовими особами компанії хабарів для забезпечення укладення контрактів у 7 країнах світу. У листопаді 2017 р. Міністерство юстиції США повідомило, що трьох колишніх посадових осіб компанії визнано винними в порушенні Антикорупційного закону Великобританії (далі – UK Bribery Act).

UK Bribery Act має екстериторіальну дію, тобто його дія розповсюджується на юридичні особи, зареєстровані у Великобританії, які ведуть бізнес у країні та за її межами, а також компанії, не зареєстровані у Великобританії, але які ведуть діяльність на її території.

Таким чином, під час ведення бізнесу в Україні міжнародні компанії повинні вживати різноманітних заходів для боротьби з корупцією.

Зокрема, побудувати комплексну антикорупційну програму та здійснити такі заходи:

- затвердити «Антикорупційну програму/політику» та щорічно її переглядати для впевненості в її ефективності з огляду на відповідний розвиток компанії та зміни в галузі;

- запровадити відповідні онлайн та інтерактивні тренінги з комплаєнсу (кожен працівник повинен завжди мати можливість оновити матеріал, перейти на корпоративний навчальний сайт та переглянути відповідний навчальний курс);

- розробити процедуру «антикорупційного дью ділідженсу» при вступі у відносини з третьою стороною – постачальником;

- доповнити контракти компанії антикорупційними положеннями;

- створити спеціальну «Гарячу лінію», через яку працівники матимуть змогу повідомляти про порушення закону та антикорупційної політики компанії.

Отже, реалізація антикорупційної програми відповідає зобов'язанню міжнародної корпорації дотримуватися антикорупційних законів, а також дозволяє визначити стандарти поведінки персоналу для запобігання, виявлення та реагування на шахрайство й корупцію. Прийняття такої програми для компанії є важливим етапом, спрямованим на мінімізацію можливих штрафів у майбутньому. [✎](#)

Де межі для обмеження?

ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ЗМІСТУ ТА ОБСЯГУ ПРАВ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТУ

Лідія ГРУЗИНОВА,
доцент кафедри цивільного,
господарського права та процесу
Академії адвокатури України

Відповідно до міжнародно-правових правозахисних документів, права людини за своїм змістом поділяються на такі типи: особисті (громадянські) права і свободи, політичні, економічні, соціальні та культурні. Також права людини класифікуються в аспекті трьох поколінь: політичні та громадянські (перше покоління), соціально-економічні та культурні (друге покоління), колективні (третє покоління).

Права особистості в загальному плані поділяються на дві групи: негативні, що охороняють свободу та індивіда, визначають обов'язки держави та інших громадян утримуватися від небажаних для особистості обмежень і дій; позитивні, що фіксують обов'язки держави надавати громадянину ті чи інші блага (право на соціальний захист та ін.). У негативному значенні свобода тлумачиться як відсутність примусу, а в позитивному – як свобода вибору.

Унікальний спосіб класифікації прав людини впроваджений в Хартії основоположних прав Європейського Союзу. Підставою класифікації прав людини став не предмет суб'єктивного права, а цінності, на захист яких вони спрямовані (наприклад, людська гідність, свобода).

Соціально-економічні права визнаються важливою складовою конституційного статусу особистості. Конституції Албанії, Словенії, Польщі, Хорватії містять окремі глави, присвячені соціальним, економічним та культурним правам. В Конституції Словенії, як і в Україні, передбачено право на соціальний захист і розкривається зміст цього права громадян. Зазначена категорія прав людини стосується соціального статусу та страхового

становища особистості. Можливо, саме тому в Конституції Боснії та Герцеговини не передбачено право на соціальний захист.

Іноземні вчені вважають, що соціально-економічні права – це соціальні послуги, які надаються громадянам відповідно до їхнього соціального статусу. Зокрема, різні види пенсійного забезпечення і соціальної допомоги та інші соціальні послуги. Реалізація соціально-економічних прав у цьому аспекті забезпечується системою соціального страхування завдяки обов'язковим внескам і включає право на соціальну допомогу, соціальне забезпечення, медичне обслуговування, пільговий правовий режим для соціально вразливих категорій громадян. Соціально економічні права спрямовані на усунення нерівності та визнаються засобом отримання індивідом допомоги від держави, яка бере на себе функцію соціального захисту окремих категорій населення шляхом перерозподілу національного прибутку.

Які саме конкретні соціально-економічні умови та права мають істотне значення для забезпечення соціально-економічних пріоритетів суспільства, визначено в основоположних міжнародно-правових документах. Здійснення позитивних соціально-економічних прав вимагає значно більше часу та матеріальних ресурсів, ніж забезпечення негативних свобод особистості (наприклад, невтручання у право на життя). Саме тому ст. 2 Міжнародного пакту про економічні, соціальні й культурні права 1966 р. передбачено поступове повне здійснення визнаних прав. Проте «...жодне обмеження чи приниження будь-яких основних прав людини, визнаних або існуючих в якій-небудь країні, не допускається...» (п. 2 ст. 5).

Як поділяються права людини з огляду на їх обмеження?

Загальновизнаною вважається позиція, що права людини поділяються на права, які не підлягають обмеженню (абсолютні права) та права, які можуть бути обмежені (відносні права).

На думку вчених, права людини поділяються на дві групи, між якими існують якісні відмінності: абсолютні (недоторканні) права людини; соціальні права, що за своєю природою не можуть бути абсолютними. До першої групи належать права людини, які уособлю-

ють гідність і свободу кожного від народження. До другої – права людини, які також достатньо важливі для людини, але все ж таки мають інший зміст та обсяг. До цієї групи прав належить право на соціальний захист.

Соціальні права за своєю природою не можуть бути абсолютними, оскільки вони визнаються невіддільними від обов'язків громадянина і залежать від економічного та фінансового стану держави, а також проголошуються як мета, до якої реально (а найчастіше – декларативно) прагне суспільство. Оскільки право на соціальний захист не є абсолютним, то допускається його можливість. Отже, критерієм поділу прав людини визнається рівень обмеження (відчужуваності) прав людини.

Де визначається обсяг прав людини та їх правомірне обмеження?

Обсяг прав людини, його межі та правомірні обмеження визначаються в конституційних актах кожної державою на підставі загально-визнаних міжнародних стандартів щодо прав людини. Законодавець визначає межі суб'єктивних прав людини, щоб запобігти можливим порушенням прав людини внаслідок зловживання правами з боку інших осіб.

В межах прав особистості отримує певні матеріальні, духовні та інші блага, а в межах свободи – можливість діяти на власний розсуд. Свобода розглядається як сфера поведінки людини, її можливість обирати шляхи, способи та засоби її реалізації. Отже, важливість захисту прав людини від протиправних посягань обумовлює необхідність визначення чітких та обґрунтованих меж їх правомірного обмеження.

Які терміни застосовують міжнародно-правові правозахисні акти?

- Міжнародний рівень. Насамперед, варто зазначити, що у п. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини 1948 р. проголошено, що кожна людина, здійснюючи свої права та свободи, повинна зазнавати лише таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав та свобод інших, а також справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. В Міжнародному пакті про громадянські й політичні права 1966 р. застосовується термін «відступ» (ст. 4).

- Регіональний рівень. Американська конвенція прав людини 1969 р. застосовує термін «призупинення

В Конституції Боснії та Герцеговини не передбачено право на соціальний захист

Оскільки права людини у процесі їх реалізації не повинні завдавати шкоду правам інших індивідів, іншим захищеним правам та інтересам особистості, суспільства і держави, то правомірне обмеження їх здійснення визнається однією з умов забезпечення поваги та дотримання прав інших людей. Наразі сформувалася система прав людини, яка обумовлює функціонування людства та прогресивний розвиток суспільства, а також система їх правомірного обмеження.

Право та свобода визнаються гарантованою законом мірою можливої поведінки особи чи групи осіб.

гарантій». В Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція) застосовується два терміни: «обмеження» та «відступ» (ст. 15). Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. (далі – ЄСХп) застосовує термін «обмеження».

Україна ратифікувала ЄСХп у 2006 р., приєднавшись до 27 статей та 74 з 98 пунктів. Однак вона не визнала 3 статті з переліку обов'язкових: право на соціальний захист (ст. 12); право на соціальну та медичну допомогу (ст. 13); право трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей на захист і допомогу (ст. 19).

Хартія основоположних прав Європейського Союзу визначає наступне: будь-які обмеження прав і свобод, визнані Хартією, мають бути встановлені законом з дотриманням основного змісту цих прав; обмеження можуть застосовуватися лише у разі дотримання принципу співмірності й лише у тому випадку, якщо обмеження прав людини необхідні та насправді відповідають загальним інтересам, що визнає ЄС, чи необхідні для захисту прав інших людей. Отже, міжнародно-правові правозахисні акти застосовують такі терміни: «обмеження», «відступ», «призупинення гарантій».

• Національний рівень. В Конституціях іноземних держав, як правило, застосовують термін «обмеження». Так, відповідно до ст. 116 Конституції Латвійської Республіки, права особистості «...можуть бути обмежені у передбачених законом випадках, з метою захисту прав інших людей...». При цьому право на соціальне забезпечення старості, відповідно до ст. 116 Конституції Латвійської Республіки, не може бути обмежене. В конституційних актах іноземних держав щодо обмеження прав людини відтворюється формулювання п. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини.

Як тлумачать міжнародно-правові правозахисні акти правомірне обмеження прав людини?

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права допускає можливість держав-учасниць вживати заходів «на відступ від своїх зобов'язань... лише в такій мірі, в якій це диктується гостротою становища, за умови, що такі заходи не є несумісними з іншими зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінацію виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження» (п. 1 ст. 4). Однак це положення, згідно з п. 2 ст. 4 зазначеного пакту, не може бути підставою для «якихось відступів» щодо перерахованих у цьому пакті прав. Наприклад, право на життя (ст. 6).

Відповідно до Конвенції, обмеженню підлягають права та свободи в нормальних умовах (не під час надзвичайної ситуації). Зокрема, певним обмеженням може підлягати: свобода думки, совісті та релігії (ст. 9); свобода вираження поглядів (ст. 10); свобода зібрань та об'єднання (ст. 11); за певних умов право на повагу до приватного та сімейного життя (ст. 8). Ст. 18 Конвенції регламентує межі застосування обмежень прав людини. Зокрема, обмеження, дозволені Конвенцією щодо зазначених прав та свобод, не застосовуються для інших цілей, ніж ті, для яких вони встановлені.

Під час надзвичайної ситуації (ст. 15) можна вживати заходи, які відступають від зобов'язань згідно з Конвенцією. По-перше, виключно

в тих межах, яких вимагає гострота становища. По-друге, за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням відповідно до міжнародного права. По-третє, надзвичайна ситуація не може бути підставою для відступу від прав людини, зазначених у Конвенції. Наприклад, право на життя, крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій (ст. 2). Держава має право відступити від зобов'язань у разі надзвичайної ситуації, коли лише правовими засобами важко чи неможливо впоратися з суспільною небезпекою. Українські конституційні законодавці відступили від термінології міжнародно-правових правозахисних актів.

По-перше, на користь м'якого терміну «обмеження», що застосовується в Конвенції для визначення меж дії прав людини в нормально-

Термін «обмеження» застосовується до конституційних прав та свобод, а «звуження» – до існуючих прав та свобод

му режимі правового регулювання. Так, відповідно до ст. 64 Конституції України, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися «окремлі обмеження прав і свобод» із зазначенням строку дії цих обмежень. У цій же статті містяться приписи, що визначають випадки, коли не можуть бути обмежені права людини (їх налічується 18). Зазначена правова норма допускає можливість відступу держави від своїх зобов'язань та визначає правовий статус призупинення конституційних гарантій. Отже, гострота становища та надзвичайні ситуації дають підстави фактично для «відступу» від зобов'язань, а в інших ситуаціях допускається правомірне обмеження конституційних прав людини.

По-друге, на користь застосування в Конституції України терміну «звуження» змісту та обсягу існуючих прав і свобод (ч. 3 ст. 22), а не «обмеження чи приниження» (п. 2 ст. 5 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права) у контексті значення і важливості прав людини. Оскільки права та свободи людини й громадянина, закріплені в Конституції України, не є вичерпними (ч. 1 ст. 22 Конституції України), звуження (обмеження чи приниження) змісту та обсягу існуючих прав і свобод не допускається, тому що в Конституції України не визнаються такі права або якщо вони визнаються в меншому обсязі. Отже, не конституційні права людини також визнаються та гарантуються Конституцією України.

Яка істотна відмінність між конституційними та «існуючими» правами людини?

Конституційні права та свободи складають порівняно невелику частину прав людини, які визнаються і гарантуються відповідно до загальноновизнаних принципів міжнародного права, зокрема принципу поваги прав людини (ст. 5 статуту ООН). Такі права людини «гарантуються і не можуть бути скасовані», але можуть бути правомірно обмежені. Вони характеризуються особливим механізмом реалізації та знаходяться під державно-правовим захистом, що проявляється у здійсненні парламентського контролю за додержанням конституційних прав та свобод людини й громадянина Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

моване на зміну обсягу певного права чи свободи, причому завжди у напрямку зменшення його обсягу, а не скасування. По-друге, відхилення від правового принципу рівності (юридичної рівності), наслідком якого є звуження обсягу прав та свобод чи розширення кола обов'язків. По-третє, зміна змісту прав людини, що не трансформує їх сутність.

Отже, виходячи з рангу прав людини, термін «обмеження» застосовується до конституційних прав та свобод, а більш м'який термін «звуження» – до існуючих прав та свобод. Інакше, виходячи з рангу прав людини, конституційні законодавці застосовують різні терміни. Однак звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (не конституційних) все ж таки не допускається.

Українські конституційні законодавці, виходячи зі змісту ст. 64 Конституції України, не віднесли конституційне право на соціальний захист до абсолютних прав людини. Відповідно, це право, що гарантується, не може бути скасовано, але може бути обмежене. Конституційний Суд України висловив свою правову позицію щодо механізму реалізації соціально-економічних прав у Рішенні від 26.12.2011 р. №20-рп/2011, а також щодо звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод у Рішеннях від 22.09.2005 р. №5-рп/2005, від 11.10.2005 р. №8-рп/2005, від 19.06.2001 р. №9-рп/2001.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» №2148 запровадив правовий механізм підвищення розміру пенсії під час її перерахунку та призначення. Втрата громадянами перспективи на підвищення розміру пенсії не може свідчити про звуження змісту та обсягу існуючого права на соціальний захист у старості. Внесені зміни до Закону України №1058 не звужують зміст та обсяг існуючого права на соціальний захист у старості. Впровадження правового механізму осучаснення розміру пенсій не свідчить про порушення вимог ч. 3 ст. 22 Конституції України та ст. 58 Конституції України (під час перерахунку вже призначеної пенсії). Отже, термін «обмеження», на нашу думку, є правомірним щодо конституційних прав людини, а термін «звуження» – щодо існуючих прав людини, які були визначені Законами України до прийняття Конституції України.

Таким чином, права людини як комплексне соціальне явище має міжнародний, моральний, політичний та соціально-економічний зміст. Під правомірним обмеженням права на соціальний захист варто розуміти допустиме міжнародним правом та (або) внутрішньодержавним правовим втручанням у права людини, що відповідає вимогам законності, необхідності, доцільності та пропорційності.

Конфлікт інтересів. Типові порушення

Андрій КОЗЛОВСЬКИЙ,
заступник керівника
Департаменту моніторингу
дотримання законодавства
про конфлікт інтересів та інших
обмежень щодо запобігання
корупції НАЗК

Переважає більшість протоколів про адміністративні правопорушення, які пов'язані з корупцією, складені Національним агентством з питань запобігання корупції, наразі є протоколами про порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а саме неповідомлення особою про наявність у неї реального конфлікту інтересів та вчинення дій/прийняття рішень у умовах реального конфлікту інтересів.

Зокрема, такі рішення/дії приймалися особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування стосовно себе та близьких осіб, у більшості випадків, пов'язаних з виплатою премій та заохочень, а також з розглядом питань щодо виділення земельних ділянок у власність/користування.

При цьому в суб'єктній кількості правопорушників переважають депутати місцевих рад.

Не слід забувати про публічне оголошення про конфлікт інтересів

Згідно з ч. 1 ст. 35 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), правила врегулювання конфлікту інтересів у діяльності, зокрема, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів.

Згідно зі змістом положень ст. 59-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», посадові особи місцевого самоврядування та депутати місцевих рад беруть участь у розгляді, підготовці та прийнятті рішень відповідною радою за умови самостійного публічного оголошення про конфлікт інтересів під час засідання ради, на якому розглядається відповідне питання.

Наприклад:

1. Під час розгляду питання про надання в оренду земельних ділянок на сесії місцевої ради міський голова, порушуючи вимоги ст. 59-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», не оголосив про конфлікт інтересів, чим вчинив адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, передбачене ч. 1 ст. 1727 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме не повідомив у встановленому законом випадку та порядку про наявність реального конфлікту інтересів, який виник внаслідок наявності у нього приватного інтересу, зумовленого можливістю отримання земельної ділянки юридичною особою, яка належить близькій особі.

2. Під час розгляду та прийняття рішення щодо обрання секретаря міської ради депутат відповідної ради самостійно публічно не повідомив про наявність у нього реального конфлікту інтересів і брав участь у голосуванні за прийняття рішення щодо обрання його секретарем ради, у зв'язку з чим виконуючи представницькі повноваження та маючи приватний інтерес, обумовлений бажанням отримати особисту вигоду у вигляді позитивного рішення про його обрання на оплачувану та адміністративну посаду секретаря міської ради, порушив вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Варто зазначити, що в ситуації потенційного чи реального конфлікту інтересів особи, уповноважені на виконання функцій місцевого самоврядування, можуть брати участь у розгляді, підготовці, прийнятті рішень відповідною радою у разі сукупності таких умов: особа самостійно заявляє про конфлікт інтересів публічно (про що вноситься відповідний запис до протоколу засідання ради); оголошення про конфлікт інтересів здійснюється під час засідання ради, до початку розгляду питання, у вирішенні якого є приватний інтерес.

Таким чином, прийняття відповідних рішень (голосування) депутатом на засіданні місцевої ради може здійснюватися за умови дотримання правил врегулювання конфлікту інтересів, передбачених ст. 591 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Водночас такі особи повинні дотримуватися вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів не лише під час засідання ради відповідно до норм ст. 59-1 зазначеного Закону, але у процесі виконанні інших службових та представницьких повноважень, враховуючи приписи ч. 1 ст. 28 Закону.

Приватний інтерес

Конфлікт між приватним інтересом та представницькими повноваженнями може виникнути навіть в особи, яка добросовісно вживає всіх можливих заходів щодо недопущення конфлікту інтересів. При цьому важливо розуміти, що факт існування приватного інтересу не є злочином, правопорушенням або порушенням правил депутатської етики. Приватний інтерес у сфері службових повноважень перетворюється на правопорушення, пов'язане з корупцією, лише тоді, коли про нього не було належним чином заявлено та/або особа вчинила певні дії під впливом цього приватного інтересу.

Усвідомлюючи наявність у будь-якої особи приватного інтересу та можливості конфлікту цього інтересу з її публічними обов'язками, законодавець у Розділі V Закону визначив чіткий алгоритм дій у разі виявлення конфлікту інтересів.

Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів, вчинення дій чи прийняття рішень у умовах реального конфлікту інтересів створює об'єктивну складову адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, за яке настає адміністративна відповідальність згідно зі ст. 1727 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Спільна робота з близькою особою

Окрім цього, доволі поширеною є ситуація, коли керівники державних підприємств, у зв'язку з непоширенням на посадових осіб юридичних осіб публічного права вимог ст. 27 Закону, допускають спільну роботу з близькою особою. Відповідно до ч. 1 ст. 28 Закону, такі особи зобов'язані вживати заходів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

При цьому відносини прямого підпорядкування підлеглої особи з її керівником, з огляду на визначення, що у ст. 1 Закону розкривають зміст поняття «потенційний конфлікт інтересів», у всіх без винятку випадках зумовлюють виникнення потенційного конфлікту інтересів у особи, яка має у прямому підпорядкуванні близьку особу, та в майбутньому може призвести до виникнення реального конфлікту інтересів.

Переведення близької особи на посаду під пряме підпорядкування іншій особі (наприклад, заступника, начальника цеху) не врегулює такий конфлікт інтересів, оскільки згідно зі статутом та контрактом керівник державного підприємства наділений широким колом повноважень щодо своїх працівників (зокрема, призначати, звільняти, давати доручення або вказівки, преміювати тощо).

Таким чином, для потенційного конфлікту інтересів достатньо будь-якої форми організаційно-правової залежності (приміром, права на звільнення працівника), а наявність проміжної ланки у керівництві жодним чином не впливає на вищезазначені повноваження керівника державного підприємства.

Навіть якщо близькі особи не мають відносин прямої організаційної або правової залежності, спільна робота на підприємстві, в установі чи організації є чинником ризику виникнення реального конфлікту інтересів у разі отримання певного службового завдання, зміни кола повноважень або настання обставин, які можуть вплинути на об'єктивність чи неупередженість особи.

Наприклад:

Посадова особа навчального закладу, яка є юридичною особою публічного закладу, під час виконання своїх службових повноважень накладала резолюцію на поданні щодо встановлення заохочувальних виплат працівнику, який є близькою йому особою, що стало підставою для видання відповідного наказу.

Таким чином посадова особа в умовах реального конфлікту інтересів на рівні своїх службових повноважень прийняла рішення стосовно конкретного розміру надбавки, яка могла бути визначена в межах певного граничного розміру, чим вчинила адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, передбачене ч. 2 ст. 1727 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Також трапляються непоодинокі випадки виникнення конфлікту інтересів, коли особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, неправомірні дії якої оскаржуються, сама ж розглядає скаргу на власні неправомірні дії та приймає щодо такої скарги відповідне рішення (готує проект відповідного рішення) в умовах реального конфлікту інтересів.

Наприклад:

Прокурор однієї з місцевих прокуратур, перебуваючи на керівній посаді, не повідомила свого безпосереднього керівника про наявність у неї реального конфлікту інтересів та вчинила дії щодо розгляду й надання відповіді на заяву про можливе вчинення нею кримінального правопорушення.

Окремо необхідно зазначити про виявлені ситуації, коли особа, на виконання вимог п. 2 ч. 1 ст. 28 Закону повідомляла про наявний конфлікт інтересів свого керівника. При цьому керівництво не приймає

рішення щодо врегулювання такого конфлікту інтересів, а надає особі звичайне роз'яснення (на кшталт перевести чи звільнити близьку особу, якщо конфлікт інтересів зумовлений спільною роботою).

Такі дії вважаються порушенням вимог ч. 3-4 ст. 28 Закону, оскільки врегулювання конфлікту інтересів є безпосередньою сферою відповідальності керівника, рівень якого дозволяє вжити заходів, які повною мірою забезпечували б запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. До того ж заходи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів повинні застосовуватися до особи, у якій наявний такий конфлікт інтересів.

За період звітного року керівникам відповідних органів, підприємств, установ, організацій Національне агентство винесло 29 приписів про порушення вимог законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

В більшості випадків підставами здійснення відповідного заходу реагування є невжиття заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів (ст. 28 Закону) та недотримання вимог щодо передачі в управління іншій особі належних особам, на яких поширюється дія Закону підприємств та корпоративних прав (ст. 36 Закону).

Наприклад:

1. За результатами перевірки встановлено, що перебуваючи на посаді детектива НАБУ, особа не

вжила заходів щодо врегулювання потенційного конфлікту інтересів та не повідомила безпосереднього керівника про наявність у неї потенційного конфлікту інтересів, чим вчинила правопорушення, пов'язане з корупцією.

Зокрема, у діяльності детектива НАБУ, який включений до групи детективів для здійснення досудового розслідування деяких кримінальних проваджень, наявний приватний інтерес, зумовлений попередньою оплачуваною роботою в особи, що має негативне ставлення до особи, яка є учасником відповідних кримінальних проваджень.

У зв'язку з цим Національне агентство винесло припис керівнику НАБУ з вимогою усунення виявленого порушення та проведення службового розслідування, а також притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності.

2. За результатами перевірки встановлено, що начальник одного зі структурних підрозділів апарату виконавчого органу Київської міської ради не передав належні йому корпоративні права в управління іншій особі протягом 30 днів після призначення на посаду.

У зв'язку з чим, з метою усунення виявлених порушень, Національне агентство винесло припис про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших порушень закону Київському міському голові.

ДОВІДКА

Відповідно до положень Закону, Департамент моніторингу дотримання законодавства про конфлікт інтересів та інших обмежень щодо запобігання корупції НАЗК протягом 2017 р. здійснив низку перевірок дотримання вимог законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також інших обмежень та зобов'язань, передбачених Законом. За результатами складено 159 адміністративних протоколів про відповідні правопорушення, а саме:

За кваліфікацією:

- ст. 172-7 (порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів) – 147 протоколів;
 - ст. 172-4 (порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності) – 7 протоколів;
 - ст. 188-46 (невиконання законних вимог (приписів) НАЗК – 4 протоколи;
 - ст. 172-5 (порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків) – 1 протокол.
- За суб'єктами, щодо яких складено протоколи:
- 5 протоколів щодо 5 народних депутатів України;
 - 92 протоколи щодо 42 депутатів місцевих рад;
 - 22 протоколи щодо 12 голів та їх заступників органів місцевого самоврядування;
 - 17 протоколів щодо 10 посадових осіб юридичних осіб публічного права;
 - 13 протоколів щодо державних службовців;
 - 3 протоколи щодо суддів;
 - 1 протокол щодо колишнього заступника Міністра юстиції України;
 - 2 протоколи щодо поліцейських;
 - 1 протокол щодо керівника Національного антикорупційного бюро України;
 - 1 протокол щодо іншої категорії осіб;
 - 2 протоколи щодо посадових та службових осіб органів прокуратури.

Зміни заради змін?

Банки для виплат пенсій та грошової допомоги ОБИРАТИМУТЬ НА КОНКУРСНІЙ ОСНОВІ

Кабінет Міністрів України змінив вимоги до уповноважених банків, що визначаються на конкурсних засадах для здійснення виплат пенсій, грошової допомоги та заробітної плати працівникам бюджетних установ. Також керівникам державних підприємств, установ, органі-

зацій та господарських товариств, у статутних капіталах яких є корпоративні права держави, рекомендовано відкрити рахунки для забезпечення своєї господарської діяльності в уповноважених банках, які визначені за результатами конкурсного відбору.

Софія КИКИШ,
юрист ПГ «Побережнюк
і партнери»

Однозначно, враховуючи нестабільність банківської системи в Україні та припинення діяльності значної кількості банківських установ за останні роки, державі необхідно запроваджувати заходи щодо зниження передумов цього явища.

Саме з цією метою, згідно з інформацією від влади, внесено зміни щодо вимоги до уповноважених банків, які визначаються на конкурсних засадах для здійснення виплат пенсій, грошової допомоги та заробітної плати працівникам бюджетних установ. Однак внесені зміни викликають деякі юридичні суперечності.

По-перше, з переліку вимог до банків, які мають право брати участь у конкурсі, видалено значну кількість критеріїв, зокрема, що стосуються розміру активів у банківській системі України, наявності міжнародного рейтингу. Зазначені зміни не можна назвати позитивними, оскільки тепер до участі в конкурсі допускатимуться банки, які не мають стабільного досвіду на ринку України, міжнародного визнання та гарантій банківської діяльності на найближче майбутнє.

По-друге, майже не змінився перелік документів, які необхідно надати учаснику конкурсу. Більшість з них все ж такі не свідчать про високий рівень надання бан-

ківських послуг зі сторони такого учасника.

Так, якщо раніше необхідно було надавати довідку про відсутність заборгованостей перед компетентними органами, а також інформацію про те, що до пов'язаних осіб банку не застосовані санкції, то відтепер перелік таких документів суто формальний, адже довідки можуть містити як інформацію про відсутність, так і про наявність заборгованостей та санкцій. При цьому так звана «наявність» не є підставою для відмови в участі у конкурсі чи перешкодою для визнання такої банківської установи переможцем.

Таким чином, учасником зможе стати банк, який лише нещодавно був створений, а також банк, який ухиляється від сплати податків чи обов'язкових внесків у Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

По-третє, деякі положення порядку проведення конкурсу, в тому числі з останніми змінами, містять норми, які свідчать про неоднакове становище банківських установ приватної та державної форми власності, що є порушенням закріпленого в Конституції України принципу рівності всіх суб'єктів права власності перед законом.

Така нерівність проявляється в тому, що банк, в якому держава володіє часткою понад 75%, може стати переможцем конкурсу, незважаючи на те, що протягом останніх 6-ти місяців до нього застосовувалися заходи впливу, тоді як для інших банківських установ така вимога встановлена.

Отже, внесені зміни хоча і мають на меті захист банківського ринку від нестабільності, проте на практиці запровадження нових вимог дещо дискредитує банківські установи приватної форми власності, дозволяючи розміщення грошових коштів на виплати пенсій, грошової допомоги та заробітної плати працівникам державних установ у банках, які не мають міжнародного досвіду й визнання, а також неналежно виконують свої зобов'язання перед існуючими кредиторами.

Юридична Газета

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ЩОТИЖНЕВЕ ПРОФЕСІЙНЕ ЮРИДИЧНЕ ВИДАННЯ

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ
ЩОТИЖНЕВЕ
ПРОФЕСІЙНЕ
ЮРИДИЧНЕ
ВИДАННЯ

Ми є там, де існує право

Тел./факс: (044) 364-83-85

м. Київ, вул. Басейна, 17, оф. 32

Адреса для листування: 01030, м. Київ, а/с 51

читайте нас в Інтернеті: www.yur-gazeta.com

Лібералізація від Нацбанку: +1 крок

НБУ вдосконалив умови продажу іноземної валюти клієнтами банків на міжбанківському валютному ринку. Відповідні зміни затверджені Постановою Нацбанку України №7 від 25.01.2018 р., які набули чинності 27.01.2018 р.

По-перше, чітко визначено право клієнта подавати заяву про продаж іноземної валюти до будь-якого уповноваженого банку за власним вибором (незалежно від наявності поточного рахунку в іноземній валюті, відкритого в цьому банку). По-друге, Національний банк уточнив строки продажу банком іноземної валюти клієнтів.

Як і раніше, уповноважений банк зобов'язаний за дорученням клієнта здійснювати продаж його власних коштів в іноземній валюті не пізніше ніж за 5 банківських днів, починаючи з дня

списання цих коштів з поточного рахунку клієнта, відкритого в цьому банку. Національний банк уточнив, що у випадку, якщо клієнт переказує кошти для продажу з іншого уповноваженого банку, продаж цієї валюти здійснюється у 5-денний строк з дня зарахування таких коштів на кореспондентський рахунок уповноваженого банку. Чергові кроки з валютної лібералізації розроблено з урахуванням пропозицій, що надійшли від бізнесу та учасників ринку. Як наслідок, бізнес отримає ширші можливості для вибору оптимального курсу продажу валюти.

Також окреслені зміни створять належні умови для розвитку економічної конкуренції на міжбанківському валютному ринку України. Водночас, на думку Нацбанку, такі кроки не матимуть значного впливу на стан валютного ринку.

Зокрема, з 27.01.2018 р. клієнти банків мають право продавати іноземну валюту шляхом подачі заявки до будь-якого уповноваженого банку за власним вибором. У разі переказу клієнтом коштів для продажу з іншого уповноваженого банку продаж цієї валюти здійснюється у 5-денний строк з дня зарахування таких коштів на кореспондентський рахунок уповноваженого банку.

Загалом, такі зміни, на нашу думку, дозволять клієнтам банків не залежати від курсу іноземних валют, встановленого банком, в якому відкритий їхній поточний рахунок в іноземній валюті, а також створити передумови для розвитку економічної конкуренції на міжбанківському валютному ринку.

Водночас, враховуючи попередні законодавчі зміни до цього ж Положення в частині вдосконалення порядку проведення арбітражних операцій на умовах маржинальної торгівлі (можливість проведення арбітражних операцій іноземними небанківськими фінансовими установами, здійснення арбітражних операцій за дорученням юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, проведення таких операцій за допомогою купівлі/продажу банківських металів), можемо стверджувати про здійснення Національним банком України важливих кроків до гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу та забезпечення вільного руху капіталу відповідно до вимог Директиви Ради ЄС №88/361/ЄЕС від 24.06.1988 р. [Ю](#)

Роман ОКСАНИЧ, керівник практики банківського та фінансового права, радник адвокатського об'єднання Suprema Lex

SUPREMA LEX
Ab omni iudicio provocari licet

Національний банк України вчергове здійснює кроки щодо лібералізації та вдосконалення валютного регулювання банківського сектора.

Якщо проаналізувати рішення НБУ, прийняті в цій сфері, то можна зробити висновок, що відповідні зміни чітко проводилися в унісон з рішеннями Ради директорів МВФ про виділення наступного траншу фінансової допомоги Україні. Зі слів голови НБУ, відповідні транші погоджуються лише завдяки досягненню Україною значного прогресу в очищенні та стабілізації банківської системи, успішності реформ, спрямованих на створення більш міцної та стійкої фінансової системи й економіки.

Варто зауважити, що останній меморандум про співпрацю України та МВФ було підписано в березні 2015 р., протягом 4-х років Фонд повинен виділити Україні \$ 17,5 млрд. Відомо, що в кінці 2017 р. Україна не отримала черговий транш від МВФ.

Як показує історія, так звані пом'якшення НБУ у сфері валютного регулювання розпочалися одночасно з підписанням меморандуму про співпрацю з МВФ. Це спрощення умов проведення форвардних операцій для бізнесу (клієнтів банків, які є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності), встановлення для юридичних осіб вимоги що-

до обов'язкової реалізації 50% своїх валютних надходжень, пом'якшення обмеження на продаж готівкової іноземної валюти населенню тощо.

Варто звернути увагу, що 27.01.2018 р. набула чинності прийнята НБУ Постанова №7 від 25.01.2018 р. «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України». Відповідним рішенням НБУ вдосконалив умови продажу іноземної валюти клієнтами банків на міжбанківському валютному ринку. Постановою внесено зміни до гл. 2 розд. IV Положення «Про порядок та умови торгівлі іноземною валютою», затвердженого постановою Правління Національного банку України від 10.08.2005 р. №281.

Зазначеною постановою клієнту надано право подавати заяву про продаж іноземної валюти до будь-якого уповноваженого банку за власним вибором (незалежно від наявності поточного рахунку в іноземній валюті, відкритого в цьому банку), а також уточнено строки продажу банком іноземної валюти клієнтів. Тобто якщо клієнт переказує кошти для продажу з іншого уповноваженого банку, продаж цієї валюти здійснюється у 5-денний строк з дня зарахування таких коштів на кореспондентський рахунок уповноваженого банку.

Постановою передбачається право укладати, окрім договору банківського рахунку, інші договори між банком і клієнтом, відповідно до яких банк має право надавати інформацію для клієнта, окремо за кожним рахунком, за кожним видом валют або банківських металів, а також передбачати періодичність надання такої інформації. Окрім цього зафіксовано, що відлік строку продажу іноземної валюти у випадку, якщо клієнт переказує кошти для продажу з іншого уповноваженого банку, починається з дня зарахування таких коштів на кореспондентський рахунок уповноваженого банку.

Залишається лише здогадуватися, які справжні мотиви переслідує НБУ прийняттям Постанови №7 від 25.01.2018 р., а також чи принесе вона позитивні зрушення для бізнесу, чи стане черговим так званим «позитивним зрушенням» на шляху отримання чергового траншу. [Ю](#)

КОМЕНТАР

Євгеній СТОЛЯРЧУК, старший юрист Gryphon Group

GRYPHON
CORPORATE FINANCE & STRATEGY
LEGAL
TAX | AUDIT

Продовження діяльності Національного банку України з лібералізації валютного регулювання є важливим індикатором оздоровлення економіки України, успішності проведення системних реформ та стабілізації ситуації на валютному ринку України.

Останні зміни, внесені Постановою Національного банку України №7 від 25.01.2018 р. до Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, свідчать про те, що регулятор стає більш відкритим до потреб сучасного бізнесу та учасників ринку.

5th World Litigation Forum 2018 – український погляд

17-18.01.2018 р. у м. ДУБАЙ (Об'єднані Арабські Емірати) зІБРАЛИСЯ ПРОФЕСІОНАЛИ СУДОВИХ ТА АРБІТРАЖНИХ ПРОЦЕСІВ З УСЬОГО СВІТУ – ВІДБУВСЯ 5th World Litigation Forum 2018. Від України заХІД відвідали ПРЕДСТАВНИКИ ЮРИДИЧНОЇ КОМПАНІЇ EVRIS: КЕРІВНИК БАНКІВСЬКОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ПРАКТИКИ **СЕРГІЙ ПАПЕРНИК** ТА КЕРІВНИК ПРАКТИКИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ **ІГОР КРАВЦОВ**. Ми заПИТАЛИ У ЮРИСТІВ, ЧИМ ЗАПАМ'ЯТАВСЯ ФОРУМ, ЯКІ ПИТАННЯ ОБГОВОРЮВАЛИСЯ НАЙБІЛЬШ ЖВАВО, ЯКИМИ ЗНАННЯМИ ПОБІДНІ ЗАХОДИ МОЖУТЬ ЗБАГАТИТИ ПРОФЕСІЙНИЙ ДОСВІД ВІТЧИЗНЯНИХ ЮРИСТІВ

Ігор КРАВЦОВ, керівник практики вирішення спорів Evris

Сергій ПАПЕРНИК, керівник банківської та фінансової практики Evris

– Розкажіть про головні питання, які були висвітлені під час заходу.

– **С. П.:** Звісно, зважаючи на достатньо серйозну різницю в правовому регулюванні країн-учасників Форуму, не просто піднімати теми, які стосувалися б судового процесу і були б спільними для всіх. Проте організаторам заходу це вдалося. Тематика Форуму була зосереджена на 3-х загальних напрямках: інновації, альтернативне вирішення спорів та дотримання комплаєнсу з метою мінімізації ризиків.

Всі теми, висвітлені цікавими спікерами, викликали цілі серії запитань від аудиторії та навіть переросли в публічну дискусію.

– **І. К.:** Найбільшу зацікавленість, на мою думку, учасники виявили до інновацій в роботі судових юристів, етичних питань у роботі з юридичними компаніями на аутсорсі та міжнародного комерційного арбітражу. Щодо останньої теми, то правники з різних країн підтверджують світові тренди – доля комерційних арбітражів у судових спорах зростає. Незважаючи на значні витрати, у порівнянні зі звичайним судочинством,

комерційний арбітраж отримує пріоритет завдяки професіоналізму та кваліфікації арбітрів, швидкості та прогнозованості результату. Наприклад, у м. Дубай велику популярність має місцевий арбітражний суд, що працює у партнерстві з відомим Лондонським судом. Також характерною тенденцією є загальносвітова уніфікація правил арбітражу та підходів до певних типових питань.

– Хто зі спікерів форуму та які виступи найбільше Вас зацікавили?

– **С. П.:** Як на мене, найцікавішою темою стало обговорення питання фінансування судового процесу за кошти інвестиційних фондів. Ця тема обговорювалася на панелі під модераторією Тоні Крукрубо з Нігерії.

Останні зміни законодавства в нашій державі лише підтверджують тенденцію до зростання судових витрат і витрат на правову допомогу. Законодавці намагалися розвантажити суди від тисячі технічних і часто нікому не потрібних судових позовів. Однак в результаті нововведень можуть постраждати пересічні громадяни, адже судовий захист стає все менш доступним.

Певним виходом із ситуації може бути отримання фінансування від інвестиційного фонду або іншої фінансової компанії, яка забезпечить оплату судових витрат та адвокатської допомоги в обмін на певний відсоток від суми стягнення.

На жаль, компанії-учасники дискусійної панелі (Chancery Capital (UK), Woodsford Litigation Funding (US) та Harbour Litigation Funding (UK)) здійснюють діяльність лише в країнах з англо-американською правовою системою. Проте така ідея цілком може бути реалізована в умовах романо-германського права.

Непоганим прикладом такого фінансування є позови щонайменше 10 користувачів смартфонів iPhone з Москви (Російська Федерація) до компанії Apple, які були профінансовані російською компанією NLF Group. Результатів заявлених позовів наразі немає, але позивачі та їхні адвокати сподіваються стягнути з мобільного гіганта кілька десятків мільйонів рублів.

– **І. К.:** Для мене, як для представника юридичної фірми, найцікавішими виступами були презентації інхаузів з великих міжнародних ком-

паній. Як правило, це були старші юристи чи керівники юридичних департаментів. Звісно, найбільше цікавили теми, пов'язані з їхнім вибором юридичної фірми. Велике значення вони надають етичним моментам, віддаючи перевагу радше репутації та рекомендаціям, ніж сухій статистиці сум виграних спорів, рейтингам, рекламі.

Цікаво, що в багатьох великих компаніях реального сектору існує політика щодо подарунків, порушення якої може означати втрату контракту юридичною фірмою та санкції для відповідного співробітника компанії. Звичайно, всі зазначають про певні культурні особливості та культурні традиції, але варто завжди дотримуватися необхідної субординації та ділового етикету в стосунках з потенційним чи існуючим клієнтом юридичної компанії.

– Як Ви вважаєте, чим участь у подібних заходах може бути цікавою для українських юристів?

– **С. П.:** 5-й World Litigation Forum проходив у м. Дубай. Насамперед, він зацікавив юристів з середнього Сходу та Азії, тому не дивно, що ми були єдиними українцями на заході.

Проте саме такі заходи потрібні нашим компаніям, які прагнуть відкрити Україну для інвесторів, не знайомих з нашим ринком.

Звісно, я повністю підтримую курс на євроінтеграцію, але світова економіка набагато ширша за Європу. Лише прямий відкритий діалог з країнами Азії та Сходу зможе зробити значний внесок до наших глобалістичних прагнень і допоможе відкрити Україну для усього світу. Співкування у форматі юридичного форуму є лише першим кроком на цьому шляху, оскільки юристи

завжди є зв'язковою ланкою між бізнесом різних юрисдикцій, але економіку творять підприємці.

– **І. К.:** По-перше, це можливість дослідити світові тренди, які рано чи пізно прийдуть до України. По-друге, досвід співкування з юристами з різних країн дозволяє порівняти підходи, особливості спілкування, характерні напрямки надання послуг поза межами власного, майже статичного кола. Хороша можливість вийти за межі та спробувати замислитись глобально про те,

що чекає на нас в майбутньому або, навпаки, що нас не торкнеться і чому.

– Ви підкреслювали, що участь у заходах такого рівня для вас є важливою не лише в контексті представлення своєї юридичної фірми. Це можливість розповісти про Україну та можливості, які наша держава надає потенційному інвестору. Що можете сказати про позиціонування України як привабливої для іноземного інвестування країни?

– **І. К.:** Скоріше мову можна вести про позиціонування українських юристів як надійної та професійної команди, яка допомагатиме іноземному інвестору захищати його права та законні інтереси. Під час Форуму порушувалися переважно вузькоспеціалізовані юридичні питання. Безперечно, ширша участь українських компаній могла б сприяти більшому зацікавленню Україною як ринком. [Ю](#)

Інтерв'ю підготувала **Анна РОДЮК**, редактор «Юридичної Газети»

Tax-Time настав

Швидко стати податковим юристом – реально! Такий лозунг обрали організатори першої в Україні освітньої платформи з податкового права Tax Academy. Її запуск запланований на березень 2018 р. Програма школи складається з 8-ми модулів та охоплює всі аспекти роботи податкового юриста (починаючи від норм Податкового кодексу та завершуючи практикою розгляду судових спорів і рішень ЄСПЛ). «Юридична Газета» поспілкувалася із засновниками та викладачами школи щодо завдань проекту, особливостей участі в ньому, а також очікувань від майбутніх студентів

– Чим може зацікавити участь в Tax Academy? Хто та як може стати студентом?

– **Наталія Блажівська:** Tax Academy – це перша в Україні спеціалізована програма з податків для правників, які прагнуть змін у собі, компанії, країні, світі. Як засновники, ми переконані, що нові, цікаві та глибокі знання учасників нашої програми призведуть до якісного стрибка у розвитку їхніх компаній, а отже, нашої країни та світу загалом. Ми відкриті для всіх правників, які прагнуть поглибити знання у сфері практичних аспектів застосування доволі «турбулентного» останніми роками податкового законодавства.

Tax Academy – це не просто лекції, це передусім цікаві практичні кейси. Свого часу, навчаю-

чись на курсі «Переосмислення міжнародного податкового планування Лейденського університету», я зрозуміла, що вузькоспеціалізовані програми – це саме той формат, який так потрібен усім практикуючим правникам. За прикладом наших західних колег, викладацький склад Tax Academy – це також практичні спеціалісти у сфері податків та викладачі фінансового права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Для того щоб стати учасником, необхідно авторизуватися на сайті, заповнити форму та обрати бажаний формат навчання. Tax Academy – це унікальна можливість поглиблювати знання, навчаючись разом з колегами, дискутувати на

«гарячі» теми застосування податкового законодавства, вибудовувати нові успішні стратегії в бізнесі та отримати набір нових інструментів для ефективного захисту інтересів клієнтів у податкових спорах.

– Як і де проходитимуть заняття?

– **Наталія Блажівська:** Запропонований нами формат навчання дозволяє відвідувати заняття і працювати одночасно (у п'ятницю з 14.00 до 18.00 та в суботу з 09.00 до 13.00). Заняття проходитимуть у головному корпусі Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: вулиця Володимирська, 60. Ми знову поринемо в активне «студентське життя», щоб в майбутньому разом

творити нову історію успіху в галузі податків!

– Коли та як виникла ідея розпочати освітній проект Tax Academy? Яку мету перед собою ставили, засновуючи школу?

– **Данило Гетманцев:** Ідея заснування Tax Academy виникла достатньо давно. Сьогодні неможливо працювати юристом без знань у податковому праві, а такі знання, на жаль, важко здобути у більшості ВНЗ, що готують фахівців з правознавства. Саме тому на ринку існує великий попит на юристів-податківців. Дефіцит таких фахівців спричинює низьку конкуренцію між ними, що не сприяє виникненню нових ідей, розробок, не просуває професію вперед. Засновуючи школу, ми прагнемо вирішити

Наталія БЛАЖІВСЬКА, к.ю.н., суддя, віце-президент Асоціації податкових радників, віце-президент Всеукраїнської асоціації адміністративних суддів, доцент кафедри адвокатської майстерності та міжнародної судової практики Академії адвокатури України

Данило ГЕТМАНЦЕВ, д.ю.н., професор кафедри фінансового права юридичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, почесний президент Jurimex

цю проблему в середньостроковій перспективі, надавши можливість людям з досвідом роботи юристами/адвокатами/суддями набуті необхідні знання в галузі оподаткування.

– Розкажіть більш детально про програму курсу? Хто займався її розробкою?

– Павло Ходаковський: Програма курсу продиктована потребами його потенційних слухачів, більшість з яких – практикуючі юристи, які планують отримати системне та поглиблене розуміння податкового права, а також можливість його ефективного застосування у своїй повсякденній діяльності. Тому програма курсу спрямована на вирішення саме цього завдання і виходить з необхідності забезпечити належний баланс між теорією та практикою (як у межах курсу загалом, так і в межах кожного окремого модуля).

Концептуально курс складається з 3-х тематичних блоків: теми, присвячені базовим характеристикам податків, їх адмініструванню, відповідальності за їх порушення та податковим спорам; теми, в яких здійснюється огляд окремих видів податків, зокрема податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб, податку на майно, податку на додану вартість, тощо; окремі теми у сфері міжнародного

– Павло Ходаковський: Кожен модуль виступає як самостійний блок знань, що складається з теоретичної та практичної частини. Всі разом вони створюють у слухача цілісне сприйняття податкового права, розкриваючи всі необхідні взаємозв'язки між окремими поняттями та концепціями податкового права. При цьому акцент робиться на практичних аспектах отриманих знань, проілюстрованих актуальною судовою практикою.

Блок міжнародного оподаткування (податкового планування) спрямований на формування у слухачів уявлення про основні концепції, які застосовуються у сфері міжнародного оподаткування, аналіз положень угод про уникнення подвійного оподаткування, заходи з протидії ухиленню від оподаткування тощо. Окрема увага буде приділена актуальним змінам у системі міжнародного оподаткування внаслідок запровадження плану BEPS. Будуть проаналізовані основні підходи до міжнародного податкового планування в сучасних умовах, враховуючи особливості податкового регулювання в окремих країнах ЄС та світу.

– За якими напрямками плануєте розвивати проект?

– Віта Форсюк: Насамперед, варто зазначити, що головна мета Tax Academy – випустити подат-

Павло ХОДАКОВСЬКИЙ, Перший віце-президент Асоціації податкових радників, партнер АО «Арцінгер»

Сьогодні неможливо працювати юристом без знань у податковому праві, які, на жаль, важко здобути у більшості ВНЗ

оподаткування та трансфертного ціноутворення.

Програма курсу є максимально гнучкою та надає можливість ефективно брати участь у навчальному процесі тим слухачам, які поєднують роботу з навчанням. Цьому сприяє модульна система курсу, часові межі навчання (як правило, кожному модулю присвячується два дні, один з яких припадає на вихідний), формат викладання та система оцінювання.

До розробки програми курсу долучилися науковці (зокрема, викладачі Національного університету імені Тараса Шевченка), практикуючі юристи провідних юридичних фірм України, представники суддівського корпусу (зокрема, судді Вищого адміністративного суду України).

– Які знання забезпечує кожен модуль/курс проекту? В чому їх особливості (кожен викладач розповідає про свій курс)?

кових юристів, які потім зможуть працювати у цій сфері. Тому ми плануємо докласти максимум зусиль, щоб допомогти зрозуміти, швидко навчити та реалізувати потенціал кожного! Головне – щоб у наших студентів було справжнє бажання вчитися. Якщо порівнювати навчання у вищих навчальних закладах з Tax Academy, то різниця в тому, що Tax Academy об'єднуватиме однодумців, у яких одна ціль та одне бачення. Зустріти звичайного юриста після університету нашої країни – не проблема, а ось податковий юрист – це вже справжня знахідка. Без юриста, який дійсно знається на податках, жоден роботодавець не зможе обійтися, тому навчання у Tax Academy допоможе нашим студентам прокласти стрімкий шлях кар'єрними сходами. Зараз ми активно працюємо над тим, щоб повноцінно навчити студентів податкового права від А до Я. А що буде далі? Далі буде...

Віта ФОРСЮК, адвокат, керівник практики податкового права ЮК Jurimex, експерт Taxlink

Сергій ВЕРЛАНОВ, к.ю.н., віце-президент Асоціації податкових радників, партнер Sayenko Kharenko

Антон ПОЛЯНИЧКО, к.ю.н., голова Наукової ради Асоціації податкових радників

– **Чим Tax Academy відрізняється від інших шкіл, навчальних програм, освітніх платформ для навчання юристів в Україні?**

– **Сергій Верланов:** Tax Academy – це освітній проект, покликаний дати його учасникам систематизовані знання про податки. Наразі в Україні достатньо багато програм, завдяки яким юристи отримують лише часткові знання в певній галузі. Тобто точково висвітлюються деякі питання, без охоплення всього спектра наявного матеріалу про предмет.

Саме тому цей проект є школою, а його учасники – студентами. Під час навчання в Tax Academy студенти отримують поглиблені знання про сферу оподаткування (від основ податкового права до принципів функціонування СЕА ПДВ). При цьому розглядатимуться не лише положення податкового законодавства, але й актуальна судова практика, в тому числі рішення Європейського суду з прав людини.

Звісно, учасники зможуть пройти цей курс частково, обравши блоки навчання, які їх найбільше цікавлять. Однак у такому випадку основна мета проекту також буде досягнута – учасники одержать цілісні знання про обрані сфери податків з можливістю практичного застосування таких знань.

– **Які переваги навчання в Tax Academy?**

– **Сергій Верланов:** Викладачами Tax Academy є не просто знавці правової теорії, але й визнані юридичною спільнотою практики. Висока професійна компетентність та значний досвід дозволять викладати матеріал живо, без надлишкових теоретичних конструкцій.

Саме тому навчання у школі буде корисним не лише для юристів, які є новачками в галузі податкового права, а й для практиків, які щодня мають справу з податками. В певних питаннях викладачі Tax Academy є експертами, які глибоко розуміються на предметі та можуть забезпечити хороший майстер-клас для слухачів.

Хоча школа покликана надати систематизовані знання про податкове право, однак основна мета – навчити застосовувати їх на практиці. Студенти повинні не просто дізнатися про певні наукові категорії, але й отримати реальні інструменти для застосування їх на практиці. Це основна перевага навчання в Tax Academy.

До того ж студенти отримають корисні роздаткові матеріали (в тому числі підручники), які стануть у нагоді як у процесі проходження модулів у школі, так і під час практичного застосування отриманих знань.

Крім того, Tax Academy є чудовою платформою для нетворкінгу, адже окрім власне навчання, студенти та викладачі зможуть завести нові корисні знайомства.

Також організатори розуміють, що студентами школи будуть пере-

важно працевлаштовані люди. Тому графік навчання побудований з урахуванням такої зайнятості учасників.

Таким чином, проект продуманий для отримання максимально ефективного результату та забезпечення комфортного процесу.

– **Який документ/сертифікат отримають випускники Tax Academy?**

– **Антон Полянничко:** Випускники отримають сертифікат, що засвідчує факт проходження навчання в Академії.

– **Чого очікуєте від майбутніх студентів Tax Academy?**

– **Антон Полянничко:** Насамперед, щирого прагнення до системного підходу, який допоможе опанувати податкове право як особливу галузь юридичних знань. Адже для належного та успішного практичного застосування податкового законодавства замало знати правові норми й володіти традиційними для решти правових галузей методами їх тлумачення. Специфіка податкового права ґрунтується на поєднанні правових та економічних елементів. Лише належне розуміння їх спільного впливу навчить передбачати практичні податкові наслідки для тих чи інших операцій.

Студенти повинні бути готовими до сприйняття специфіки податкового права (насамперед, його співвідношення з цивільним та господарським правом). Також дуже важливо напрацювати «почуття балансу» між приватно-правовими та публічними інтересами в царині податків. В багатьох ситуаціях саме це відчуття може бути ключовим для розуміння межі дозволеної поведінки в податкових правовідносинах. Зрештою, усвідомлення та вміння обґрунтовувати цю межу може бути основним здобутком наших майбутніх студентів, який вони зможуть надалі успішно застосовувати у своїй практичній діяльності.

– **В межах роботи школи Ви будете викладати курс, присвячений судовій практиці в податковій сфері. Розкажіть про нього більш детально.**

– **Антон Полянничко:** Мета цього курсу – розібратися в тому, чому саме такі, а не інші рішення в податкових спорах виносять українські суди. На прикладах найпоширеніших категорій спорів пропонується розглянути тенденції, які призвели до формування сучасної судової практики в Україні. Курс покликаний сформувати розуміння того, чому виникають податкові спори, які аргументи в суді є доречними, а які лише можуть погіршити ситуацію, а також чи можна прогнозувати подальшу еволюцію правових позицій судів. [M](#)

Інтерв'ю підготувала **Анна РОДЮК**, редактор «Юридичної Газети»

KPD Consulting Law Firm підтримує команду Юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

Вперше за 12 років команда Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого пройшла відбір та візьме участь у всесвітньо відомому конкурсі студентів Frankfurt Investment Arbitration Moot Court 2018. Партнери KPD Consulting одностайно вирішили надати підтримку команді у змаганнях, що відбуватимуться навесні 2018 р. в Парижі та Франкфурті.

Владислав Кисіль, партнер KPD Consulting зазначив: «Більшість юристів нашої фірми називають своєю альма-матер Харківську юр-академію. Наша підтримка – це маленький внесок у розвиток рідного ВНЗ та його студентської спільноти. Віримо в команду і тренера».

Анастасія Поліщук – член команди Yaroslav Mudriy NLU Frankfurt Investment Arbitration Moot Court Team 2018 додала: «Ми вдячні за підтримку наших колишніх випускників. Ми докладемо

всіх можливих і неможливих зусиль для перемоги».

Yaroslav Mudriy NLU Frankfurt Investment Arbitration Moot Court Team 2018 складається з **Анастасії Поліщук, Віталія Зьомка та Анни Дорохової** (студенти 4-го курсу Міжнародно-правового факультету).

Юридична компанія KPD Consulting – українська незалежна юридична компанія, створена у 2007 р. з метою надання повного спектра високоякісних та ефективних послуг. Ми орієнтовані на бізнес-потреби корпоративних клієнтів – провідних українських та міжнародних компаній. Ми фокусуємося на наданні послуг клієнтам з питань корпоративного права, злиття та поглинання, банківського й фінансового права, податкового законодавства, нерухомості та будівництва, інтелектуальної власності, кримінального права (питання посадових злочинів) та вирішенні спорів. Більш докладну інформацію можна знайти за посиланням: www.kpdconsulting.com.ua.

Астерс посилює команду практики приватних клієнтів новим партнером Олександром Онуфріємком

Астерс рада повідомити про те, що Олександр Онуфрієнко приєднався до команди фірми у ролі партнера практики приватних клієнтів з 29.01.2018 р.

Олександр Онуфрієнко володіє значним досвідом роботи в юридичному консалтингу та інвестиційному бізнесі. Зокрема, протягом 20 років він очолював юридичний департамент інвестиційно-банківської компанії КІНТО. Олександр здобув вищу освіту в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, має вчений ступінь кандидата юридичних наук, доцент.

В Астерс Олександр Онуфрієнко спеціалізуватиметься на наданні консультацій особам з накопиченим приватним капіталом, інвесторам, сімейним офісам та підприємцям щодо всіх аспектів управління приватним капіталом. Приєднання Олександра до команди посилить потужну експертизу фірми у наданні консультацій особам з накопиченим приватним капіталом у всіх галузях: від нерухомості, IT, освіти та імміграції до сімейного права та питань міжнародного оподаткування.

Керуючий партнер Астерс **Олексій Дідковський** зазначив: «Наша фірма має стратегічні плани з подальшого розвитку практики приватних клієнтів. Ми впевнені, що значний досвід Олександра Онуфрієнка у роботі з приватними клієнтами у поєднанні з сильною експертизою нашої фірми в різних секторах економіки створять потужний ефект синергії, щоб відповідати найвищим очікуванням наших клієнтів».

SUCCESSFULLY
MOTIVATED

CORPORATE FINANCE & STRATEGY | LEGAL | TAX | AUDIT

**АЛЕКСЕЄВ
, БОЯРЧУКОВ**
ТА ПАРТНЕРИ

СТЯГНУТИ НЕ МОЖНА ПРОСТИТИ

вул. Шота Руставелі, 11
office@abr.kiev.ua
044 235 88 77